DE PARTU HOMINIS ET QUAE CIRCA IPSUM ACCIDUNT. - FRANCOFURTI, ...

Eucharius Rößlin

DE PARTV

HOMINIS, ET QVAE CIRCA IPSVM accidunt. Libellus D. Eucharij Rhodionis, Medici.

FRANC, Chri. Egen.

ERUDITISS. VIRO D. EUCHARIO Rhodioni, Medicinæ Licentiato peritiß. Medico Francofurtensi. Christianus Egenolphus. S. D.

Hominem, siue primorum parentũ delicto, siue alio quopiam diuino consilio, inter cætera animãtia, ut quã ægerrime, neque procul à mortis periculo progenerari, ita quàm facillime interire, si cui non satis testatum, euentus certe ipse cotidie ponit ob oculos. Nil mirũ itaque, si ortũ nostrũ penitius cõsiderãtes, & uitæ, uti quæ nõ paruo cõstiterit, et omnis conuersationis nostræ, nõ mediocrem simus habituri rationem. Quare, ornatiß. uir, illectus, ut opinor, olim humanitatis tuæ, cui benè sit in Domino, genitor. Cuius in hac urbe tuet nomẽ refers & functionẽ, libellum quendã de partu hominis, et quæ circa ipsum accidũt edidit Germanice, qui in tot mille descriptus exemplaria, nõ mediocri parturientũ, obstetricũ, ac Medicorũ deniq; compendio, tota distrahitur Germania. Eum multoties exterarũ Nationum eruditi complures latino ideomate excudi, à me cũ plerisq; aliis, cõtendebãt. Germanos, quibus indies eiusmodi in omni disciplinæ genere uenustuli exoriãtur libelli, se lõge fæliciores causátes. Quorũ precibus eò alacrius, quòd ĩde quasi hæreditario iure, ad eruditionẽ tuã, cui omnia debeo, ac opt. parentẽ, non uulgarẽ honorem redeiturũ præuiderim, obsequutus, amico cuidã docto iuxta ac sincero in latinam linguã libellũ uertendum detuli, qui uel tua caußa, quæ est uiri humanitas, id laboris lubens subijt, licet à sua profeßione, id opus ualde esset alienum.

Quāquā, ut ego puto, ob hāc uersionem, nō minus illi se Latini, quàm Germani tuo parenti de æditione Germanica debere fatebuntur. Vale. Anno. 1532.

PROLOGVS.

POsteaq̃ Cœlestis ille rerum omnium parens Deus, secundum ineffabilem suam prouidentiā hominem ab initio creatum, æternæ uitæ atq; fœlicitati destinauit, non satis ille quidem habuit, corpus hoc sensibus ac membris aptū atq; perfectū ut est ex nihilo creasse, nisi etiam eas insuper dotes illi adderet, quibus ea quę ad alendum & conseruandum illud pertinent, inuenire, atq; dijudicare posset. Proinde pro summa illa sua erga nos beneuolentia, mentem ac rationem, nobis indidit, quibus quod ad cœlestia pertinet, ad ipsum q̃ proxime accederemus, diuinitatisq; tanquam participes essemus, & quod ad curam nostri atq; humani corporis spectat, omnia quibus ad alendam & custodiendam hanc uitam indagare atq; cognoscere possemus. Nam

& hinc arbitror tot præclariſſ. hominum ingenia, non ſolum in his inferioribus atq; terrenis rebus circa plantarum, ac ſeminũ poteſtates atq; naturam occupata fuiſſe, uerumetiam in cœlum uſq; ſenſibus, atq; cogitatione aſcendiſſe, ſyderumq́; rationes ac motus, ipſamq́; totius uniuerſi harmoniam & effectum perſcrutãdo, quid quoquo modo hominum vitę atq; incolumitati conferret aut contra noceret, multiplici ſtudio atq; diligentia didiciſſe. Tales enim videmus vetuſtiſſimum quidem illum Hypocratem, & qui poſt eum ſecuti ſunt, Galienum, Auicennam, Raſim, atq; alios, quos hic numerare neceſſe nõ eſt, qui beneficio atq; virtute Dei, eouſq; euaſerunt, ut quæcunq; vel ad præſeruandam vel ad reſtituendam vitæ humanæ incolumitatem, neceſſaria forẽt, ea & ingenijs deprehendiſſe & ipſa omnibus præſtitiſſe viderentur. Quorum quidem exemplo, cum omnes nos, qui eadem illa ſtudia ingreſſi ſumus, ea quæ ab illis prodita, & accepta ſunt, aliorum vſui atq; vtilitati, quantũ fieri poteſt tradere debeamus, equidem turpe mihi fu

turum

turum putaui, si non pro mea quoq; facul
tate, humanæ vitæ atq; incolumitati ali-
qua parte profuissem, præsertim cum nõ
omnibus tot ac tanta illorũ volumina euol
uere liceat, & nostrorũ temporum malig-
nitas, doctorum Medicorum copiam non
passim aut semper præbeat. Porro cũ mul
ta sunt, quorum cognitio his temporibus
vt rara, ita valde necessaria est, tamen in
parte aliqua documentum studiorũ ac dili
gentiæ meę exhibere malui, quã toto ope-
re periclitari, & ceu figulinã in dolio, vt di
citur, auspicari. Et qa in hisce regionibus,
in qbus mihi hactenus viuere cõtigit, mul
ta ac varia pericula circa prægnantes, ea-
rumq; partus, accidere solent, quod eæ ple
rumq; quibus obstetricandi munus com-
missum est, per imperitiã minus ea quæ pa
rientibus, aut ex partu laborantibus pro-
sunt, aut contrà obsunt, intelligũt ac uidẽt.
Constitui breues quasdam velut commen
tarios super ea re componere, ex quibus
meo quidem iudicio, facile omnia illa, quæ
obesse solent, cura præuerti, aut ea quæ ad
uersa accidere, curari atq; restitui possunt.

Quamquidem meam operam non ijs solum ad quos ea maxime pertinet, vtilem, sed etiam ijs qui animum ad hęc studia per discēda adpulerunt, & in vniuersum omnibus studiosis gratam fore existimo, praecipue cū nihil tam deforme ubiq; sit, quam hominem literis atq; eruditione alijs praestantem, ipsum suæ generationis atq; originis rationem atq; modum nescire. Cæterū totus hic libellus duodecim capitibus continetur, quorum quid in vnoquoq; docetur, infra ex ordine subnotauimus.

Cap.

Tradituro mihi de partu hominis, & quæ circa ipsum parientibus accidunt, necesse videtur antea quàm ad ipsam rem accedã, de situ atq; dispositione, quomodo in utero se partus habent, nonnihil commonere. Neq; enim facile quæ consequuntnr, intelligi possunt, ubi caussas & principia ex quibus quæque nascuntur, ignoramus.

QVO SITV AC HABITV, PARTVS *in utero quiescit, & quot pelliculis idem circumuoluitur.* CAP. I.

PArtus igitur in utero ad hunc modum se habet. Principio ipsum quidem caput, in genua pronum decumbit, manibus inter genua & caput vtrinq; insertis. Deinde vultus & os in genua ita obuersa inclinãtur, vt nasus quidem inter genua dependere, oculi autem, uterq; alteri genuum propemodum impressi videantur. Quæ cum ita sint, totus quidẽ partus ad interiora vteri aspiciens, & tantum non supinus recubans, formam Spheræ, in se reflexus, & incuruatus, habitu suo exhibet. Porro circũdant

dant atq; muniunt partum, tres tanquam folliculi, quorum primus reliquos duos, ipsumq; partum inuoluit, defenditq; à malis humoribus, quæ post cõceptum ut superflui & inutiles ex Menstruis restitere, qui neq; ad alimenta partus, neq; ad incrementum aliquid conferunt, sed inutiles atq; ociosi hęrẽt inter Secundinam (ita enim primũ hoc inuolucrũ vocant) & locos quos vulgo matricem dicũt, donec partus egeratur. Tunc enim inter pariendum vnà cum partu et Secundina, hi quoq; pellũtur, et expurgantur. Atq; hanc Secundinam necesse est, ut partus egeratur, ab obstetrice dissolui, perinde ut in sequentibus trademus.

Proximum folliculum, vulgo Biles vocãt, hoc inferiora partus, ab vmbilico usq; integuntur. Estq; uarijs ac multis rugis impeditus, & velut interseptus. Quem ideo summus ille parens lacunosũ ita & receptibus densũ reddidit, quo, quicquid acerbi humoris, vt sunt lotium, sudor, et id genus alij, circa partũ, colligitur, id omne innocuum vt esset, neue ad partum penetrando, ipsum exulceraret.

Secundo hoc inũolucro ceu quadam deriuatione aliorsum diduceretur. Etenim quamdiu in vtero partus est, lotium emittit, non per debita membra, sed per venam, quæ de vmbilico ad id prominet, vt humores illos in secundi folliculi riuos, & lacunas deijciat.

Tertium uero inuolucrum atq; intimũ, rursum hoc totum quidem partum inuoluit, ac tuetur aduersus sui ipsius lotium & humores, & non duritiem secundinæ distinet, ne quid ea durius aut violentius partui impressa, nocere possit. Et hoc vt Albertus ait, ab obstetricibus, armatura conceptus; ab Auicenna autẽ Abgas appellatur.

Atq; hæc de habitu atq; inuolucris partuũ tradidisse hoc loco, satis vt puto fuerit.

QVOD TEMPVS PARIENDI, ET *qui partus naturales, & qui contra naturã fiunt.* CAP. II.

Post-

POstquam igitur tempus pariendi appetit, id quod fere post nonũ mensem fit, hebdomadis à conceptu circa quadraginta exactis, hæc plerumq; pręgnantibus signa accidunt, ex quibus pariendi laborẽ instare cognoscunt.

Principio dolores quidam circa ilia et inferiora vmbilici, & ex aduerso in tergo oriuntur. Deinde fœmora & quæ proxima genitalibus sunt, ĳsdem doloribus grauantur. Mox inflammari incipit, postremo eadem intumescit, humoribusq; exundat, ut facile eius rei significationem prægnanti, de se relinquat,

Quæ quidem signa posteaquam prægnantibus eueniunt, & quæ genitalibus proxima sunt, protinus intumescunt, ipsum pariendi tempus adesse, sciendum est.

Duplices autem partus sunt, quidam secundũ naturam, quidã contra dicuntur. Qui secundum naturam sunt, suo ac legitimo tempore, deinde iusto ac debito modo egeruntur.

Legitimum enim tempus nonus, ut plurimũ, mensis est. Tametsi nonnunquam fit vt septimo mense quædam pariant, & partus ijdem vitales sint.

Octauo uero mense si qui gignantur, ut hoc quoq; interdũ fieri videmus, eorum vita aut nulla, aut perquã breuis est, vt Auicenna quoq; testatur.

Modus autem qui naturali partui proprius est, eiusmodi esse debet, vt, quemadmodum Albertus Magnus tradit, partus in hunc modum egeratur.

Primum, ut caput præcedat, sequãtur ceruix & humeri, manus autem lateribus applicatę, et recta in pedes usq; extentę, cũ ijsdem vltimo edantur. Tum autem facies atq; oculi infãtis aduersa, ac totus veluti supinus, ac ore in cœlum aspiciente nasci debet, cuius rei exemplũ proxima Figura exhibet.

Nam

Nam ut Albertus tradit, et à nobis ante quoq; memoratum eſt, partus in vtero ita ſe habet ut antequam pariendi tempus ad uenit, ad interiora vteri conuerſo vultu ſedeat, ſuoq; pectore tergũ matris aſpiciat. At uero vbi iam in lucẽ edendus eſt, tempusq; pariẽdi adeſt, reſupinus inuertitur, ita vt capite terram verſus ſtatuto, pedibusq; in ſublime erectis, iam non amplius tergũ matris, ſed partem qua exiturus eſt,

aſpiciat, ex quo deinde fit, vt vultu atque ore ſupino, ut diximus, cum ſecundum naturam progreditur, egeri debeat.

Alterum autē qnod ad naturalem modum pariendi attinet, hoc eſt, ut in exitu partus longius non moretur, aut ſubſiſtat, ſed ſtatim ac facile & ceu vno quodam impetu, egeratur.

Partus

Partus vero contra naturam fiunt, ij quicunq; uel eo tempore quo non debent, vel modo alio quam quo diximus edũtur. Auicenna tamẽ eos partus qui pedibus primo egeruntur, manibus in aduersos pedes, ea parte, qua ijdem pinguiores esse solẽt, musculiq; dicuntur, extentis vt in hac figura apparet, non naturales quidem appellat, sed tamen naturalibus proximos, proptera quòd non adeo periculosi, atq; cæteri, qui contra naturam fiunt, soleant esse.

DE FACILI PARTV ET DIFFICILI, *& quo pacto facilitas aut difficultas hæc cognosci potest.* CAP. III.

ATque hoc loco sciendum est, quod sępenumero varię difficultates ac pericula circa parientes incidunt, cuius rei causas ordine prosequamur. Primo quoties matrix angustior est, & mulier ante duodecimũ annũ concepit, id quod aliquando sed tamen raro contingit. Deinde ubi matricis os siue exitus naturali aliqua ratione accedente, aliquo morbo, vt sunt Apostemata,

exulcerationes, ulcera, mariscę, et id genus alia, coartatur, siquidem ex his causis fit interdum, vt matrix nisi cum summo dolore aperiri, partúmq; dimittere non possit.

Tertio cum accidunt vesicæ Apostemata et intestinis vlcera, aliaq; his similia, cui matrix compatitur, non potest facilem partui exitum præbere.

Quarto, quòd interdũ circa posteriora eueniunt vlcera, fissuræ, ac tumores Hemorrhoidum venarum, siue obstricta aluus, ex quibus fit, vt mulier conniti facile nequeat, & ita matrix certo suo officio destituatur.

Quinto, si mulier imbecillior paulo est, aut complexionis inualidę, si natura frigida, si adolescẽtior, si grandior, si pinguior, aut contra nimis gracilenta, si nunquã antea peperit, si formidulosa, aut morosa nimis est, Ex his enim caussis euenit, vt intra ctabilis eadẽ fiat, ac mobilis, nunc huc, nũc illuc discurrat, quæ res partũ difficilẽ utiq; & asperum efficit.

Sexto, tanquam generale hoc sciẽdum est, mares facilius semper, q̃ fœminas pari.

Septi

Septimo ægrum atq; difficilem partum illud quoq; facit, si quod interim fit, partus maturior, aut plenior est, quã ut facile claustra locorum transire possit, aut contra si lenior & tenuior est, vt ex eo minus aut tardius se conuertat, parumq; enitendo cedat.

B

VIII. Si geminos pariat mulier, aut alioqui partus ipse monstrificus est, ut cum unũ corpus duobus capitibus, nasci cõtingit, quale fuit quod superioribus annis in ditione vuerdenberga, hac (quã adpictam uides) forma, natũ est. Aut contrà si partus lænis aut lubricus est, ita ut inter enitendum citius, quàm opus sit elabatur.

IX. Quoties non suo modo, atque legitime partus egeritur, ut cum ambobus pedibus aut genibus simul, aut altero pede tantum emergit, aut cum primo pedibus profertur, manibus in sublime erectis, & quod omniũ periculosiss. est, quoties aut latus, aut tergũ, aut podex inter claustra apparent, reliquis, quę prima conueniebat edi, intus cessantibus. Item cum nascentibus geminis, ambo pedibus, aut alterum pedibus, alterum capite simul prodeunt. Cuiusmodi periculosi modi varie ac multi accidere possunt.

X. Aggrauatur partus, q̃ties abortus quarto aut quinto post conceptum mense cõtingit, eo enim tempore claustra

ad

adhuc firma inter se atque ualide constrin guntur, ut Galenus ait. Aut rursus, quoties partus in undecimum mensem usq;, propter suam ipsius, aut matris aduersam ualetudinem, protrahitur.

XI. Periculose parit quæ partum in utero emortuum gerit, propterea quòd is neque uerti facile neque moueri ad exitũ potest, aut cum partus in utero non mortuus sed imbecillior tamen est, et ægrotus, ut ipse exitum suum promouere, aut adiu uare non possit. Quod ex his signis facile animaduertitur, si pręgnans longo tempore ualetudinaria fuit, si fluxu uentris, aut mensium diuturno atque insolito post conceptionem laborarit.

Item si à primo conceptionis mense statim mammillæ expressæ lac emiserint.

Præterea si partus in utero, suo tempore non mouetur. Nam emortui in utero partus signa, & quo modo ijdem pellendi sunt, infra capite nono docebimus.

xij. Periculose paritur, qñ secundina firmior est, nec facile rumpitur atque exitũ partui prębet, aut contrà cũ eadẽ mollior

atq; tenerior eſt, anteaq; rumpitur, quàm partus conuertitur, aut ad egerendum aptus eſt. Tunc enim collecti circa illam humores, citius abeunt, quàm tempus pariendi poſtulat, partuiq; ſua & iuſta humiditas atq; lubricitas quibus adiuuari debebat ſubtrahitur.

XIII. Impeditur partus nimio frigore, nimioq; calore. Quando videlicet prægnans nimio gelu et ſiccitate aëris conſtringitur, clauſtraq; locorum ex eo coarctantur, quę plęrumq; accidere ſolēt, ventis gelidis atq; ſiccis ſpirātibus. Aut viciſſim quādo prægnans nimio eſtu laborat, is enim et matrem & partum debilitat, atq; ita eneruat, ut neq; hic mouere ſe, neq; illa ad pariendum recte eniti poſſit.

XIIII. Difficilem partū illa quoq; reddunt, ſi prægnans conſueuit veſci ijs rebus quæ exiccant atq; conſtringūt, qualia ſunt meſpila, caſtaneæ, ſorbæ, accatiæ, milium, oriza, vitrum nigrum, conſtringens.

XV. Si prægnans poſt quintū à conceptu menſem balneis vtatur frigidis, aut ijs quę alumine, vel ferro, vel ſale tempera

ta

ta fuerint, aut etiam in quibus ea quæ constringunt atq; coarctant, cocta aut macerata sunt qualia sunt glandes, cortex ex quercu, glandium caliculi, gallæ, granatorum cortex, quæ et psida, dracontiũ, pentaphyllum, tormentilla, rosæ, mespila, pyra sylue stria, poma matiana, lapides vsti, & his similia.

XVI. Si pręgnans mœsta plerumq; fuit, aut valetudinaria, si fame atq; siti affecta, nimiaq; insomnia exhausta sit.

XVII. Si prægnans partu appetente, grauiter olentibus vsa sit. Attrahunt enim illa matricem, quæ quo magis attrahitur, eo plus partus impeditur.

XVIII. Si prægnans doloribus afficitur, qui non ad inferiora vteri descendũt, sed supra vmbilicũ hęrent, aut retro in tergum residunt.

XIX. Si priores partus quoq; cum difficultate atq; negocio multo egesti fuerint, neq; enim tunc posteriores faciliores erunt, quippe consuetudine iam firmata grauitate.

At contra signa facilis & expediti par-

tus sunt, quęcunque superioribus contraria atque diuersa sunt, ut cum pręgnans priores quoque partus facile ac sine magno negotio egessit, cumque pariendi tempore modicis ac lenibus doloribus, uexatur, aut si magnis uexetur, illi tamen non resistant in superioribus, sed ad genitales partes descendant.

Porro in partu difficili signa, quę securitatem atque felicitatem parienti promittunt, hæc sunt, inquietudo, & agitatio partus in utero, & cum dolores semper ad inferiora, antrorsum uersus recurrunt, pręterea cum pariēs ualida est, neque difficulter anhelatur, recteque & fortiter eniti potest. Mala uero hæc portendunt, quoties pariēs frigidū desudat, et uenarū pulsus cōcitatior est, ipsaque inter laborandū deficit. Hęc enim pręsentaneę mortis indicia sunt.

QVID PARIENTIBVS MAXIME *agendum, & quomodo ægre parientibus subueniendum sit.* CAP. IIII.

PRoinde qui subuenire uolent partubus difficilibus atque ægris, de quibus proximo capite diximus, eos necesse erit.

ea quæ deinceps trademus obſeruare. At primo quidem prægnantem oportet, duplici dieta uti, altera per menſem proximū ante partum, altera in ipſo partu, hoc modo. Principio omnia ea uitanda illi, fugiendaq́ʒ ſunt, quæ partū impediunt, ſi modo illa uitari poterunt. Nam ſi qua uitari omnino nō poſſunt, ut quæ uicia natura aut alia quauis cauſſa inoleuerūt, ĳs tum remedia tum aliqua adhibenda ſūt, quibus quantum fieri poteſt, leniora, aut minus noxia reddantur. At uero ſi quod periculum ex matrice, aut genitalibus, aut exulcerationibus, alĳsq́ʒ id genus uicĳs, quibus clauſtra locorum contrahuntur, exitusque partus impediūtur, incidat, medicandum illi erit, ante quam tempus pariēdi appetat, & chirurgi adhibendi qui eo uicio prægnantem quantum fieri poteſt, ſubleuent. Eodem pacto ſi qua ueſicæ aliquo morbo laboret, ceu ſūt, calculus, exulceratiōes, ſtrāguria, aut ſi qua ex ficubus, inflationibus, apoſtematibus, male affecta foret, curandum eſt, ut medicina per tempus illi admoueatur.

Item ſi pręgnans ita conſtipata foret.

vt facile aluum purgare non posset, & adu
sta materia penes illam remaneret, debet il
la proximo ante partum mẽse, ijs rebus ve
sci, quę leniunt atq; dissoluũt. Qualia sunt
poma cum saccaro frixa, si ea ieiuna, ac ma
ne absorbeat, ac deinde ciathum vini meri
aut cum succo malorum dulcium tempera
ti, ebibat. aut si mane ac vesperi ficos edat.
Rursus eadem hæc abstinere debet ijs quæ
consolidant atq; restringunt, qualia sunt,
quæ torrentur, aut assantur, præterea ori
zum, oua dura, milium & his consimilia.
Quòd si necessitas amplius poscat, potest
eadẽ vti clystere, leni tamen, & iure ex pul
lo aut elixa carne, temperato. Potest item
medicamento aliquo leni uti, quod demul
ceat, atq; molle faciat.

Item suppositoria admouere licet de sa
pone & larido vel vitellis ouorum tempe
rata. Quòd si prægnãs appropinquãte par
tu, debilis ac languida fuerit, confirmari ea
debet cibo, potu, & electuarijs nobilibus.
Atq; ab eo quidem tempore, prægnanti
omnia facienda, quæ illam ad pariendum
aptam, idoneam atq; sufficiẽtem reddant.

Omnia

Omniaq́ ea adhibere illa debet, quæ uel laxant, vel leniunt, vel molle faciunt, uideli cet ut genitalia ipsius relaxentur ac specio sa fiant, facilemq́ exitũ partui præbeant, idq́ præcipue in adolescẽtioribus fieri de cet. Nam grandiores quę sunt, in ijs genita lia, atq; vuluæ, duriora siccioraq́ sunt, ob quam caussam hæ uti debent calidis atq; humidis, quæ lene atq; lubricum reddant, quæ vel ore sumũtur, vel infra genitalibus locis supponuntur, vel extra fomentorum aut vnguẽtorum modo adhibentur, quale fuerit pingue ius, ex carne elixa, aut pullo saginato, aut capo. Genitalibus autem ad hiberi debent hæc, adeps gallinacius, anã tum, atq; anserum, præterea oleum, quod cũq; mollifficat, viscositas granorum cido nei, seminis lini, Ibisci, feni græci. Potu au tem vti prægnantem decet, vino bene co cto, eoq́ aqua mixto, insuper uictus ratio nem habere debet, ut ijs potiss. vescatur, quę humectent, non autem pinguefaciant, contrà illa vitet, quæ exiccant, astringunt, contrahunt, atq; coarctant, & hæc proxi mo ante partum mense. Sub partum autẽ,

quando uidelicet dies circa decem aut non multo amplius superſunt, et quę pręgnans eſt, difficultatis aut doloris nonnihil ſentiſcit, debet ea quotidie calidis aquis lauari, & id ſepius quàm longius, ne nimis ex ea re langueſcat. Atque ibi paulo ultra umbilicũ mergi debet, ita tamẽ aqua temperata, ut in ea ſint quæ lene ac molle reddunt, ceu ſunt maluæ, Ibiſcus, Camomilla, mercurialis, capillus ueneris, ſemen lini, ſemen feni gręci, & id genus alia. Quod ſi ex imbecillitate corporis, calidas aquas ferre non poſſit, ſpõgia tum, aut panno aliquo, aqua illa madefacto, pedes, item genitalia & clauſtra illorũ & lumbos abluere, non inutile fuerit, ijſdem autem temporibus hypocauſtorũ balneis, ac publicis abſtinere debet quòd ea tunc debilitare atque languidas facere ſoleant.

Cęterum ubi ad hunc modum, ſe lauerit, tum demum pinguedines eas, quas ſupra commemorauimus adhiberi conuenit ijſque ipſis, aut pingui aliqua medulla, tergum, ilia, umbilicus, latera, & quę proxima genitalibus ſunt, defricari, ungiq; debent.

Præ

Præterea è re prægnantis fuerit, supradi
ctas pinguedines ipsis genitalibus infundi,
Ac illam quidem ipsam, supinam atque in
dorsum iacētem, mediumque corpus pau
lum in sublime iactātem, quo infusa facili
us introrsum recipiantur, spongia uel lana
uel sacculo clysterico, pingnia atque ungē
ta illa quę diximus instillare. Et hoc preci
pue, si matrix arida atq; sicca, aut ipsa præ
gnās corpore macro atq; gracilēto fuerit.

Proderit autem & suffire genitalibus
musco, scilicet, ambra, gallia muscata, quę
prunis imposita gratū ac suauem odorem
præbent, quo & loci ipsi aperiuntur, & in
fra uorsum attrahuntur.

Et, quod supra quoque monuimus, uic
tus rationem in primis habere prægnan-
tē decet, ut ijs uescatur, quæ uegetent atq;
confirment, melioribusq; semper quàm
pluribus uescatur, uino autem suaui ac bē
ne sapiente utatur, præterea mediocriter
corpus exerceat, agendo, mouendo, eun
do, ac stando aliquanto plus quàm ali-
oqui consueuit. Hæc enim partum

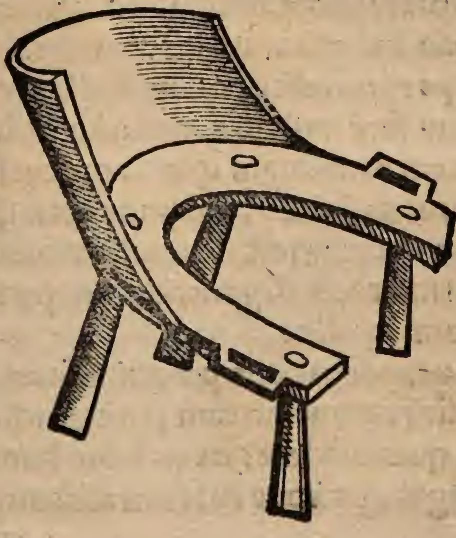
promouent, & ad egerendum adiuuant.

Atq; hæc quidem dietæ eius descriptio est, quã ante partum mense proximo aut longius, prægnantibus obseruandam esse diximus. Altera est, quam sub ipsum pariendi tempus necessariam esse ducimus, cum prægnans doloribus grauari, & humores qui hactenus circum locos collecti steterant, ad genitalia profluere incipiunt. Atq; huius quidem ratio duabus partibus continetur. Primò vt quæ facilem partus reclinationem atq; exitum reddunt, procurentur. Deinde vt accidentibus doloribus atq; laboribus subueniatur. Atq; huc quidem pertinet, vt prægnans aliquantisper, ad horam scilicet, aut circà resideat, deinde resurgens scalas sursum deorsum itando atq; alte clamando, sese agitet. Præterea conuenit aliquãtisper anhelitum quoq; retinere & cohibere, quod ea re intestina coguntur atq; deprimuntur. Nec non & medicinam eam quam infra describemus, sumere prodest, ea siquidem partum impellit, & ad egerendum promouet.

Cæterum ubi iam prægnãs, matricẽ la-

xari

xari, atq; dissolui, humoresq; largius mana re sentit, tum demũ reclinari, aut resupina ri debet, ita vt neq; stare iam, neq; prorsum iacere videatur, ipsumq; caput resupinum pẽdentis formam magis, quàm iacẽtis præ beat. At quam quidẽ rem, in quibusdã regi onibus, vt in Gallia et Germania superiori, obstetrices peculiaria sedilia habent, quæ & ab humo non altè distant, & excauata ita sunt, vt facile, quę debent, transmittant, & reclinantem tergo accipiant, quarũ for ma ferè est talis qualem hic adpinximus.

Itaq; cum partus iam instat, debent ea sedilia à tergo pannis atq; lacinijs expleri, & densari, quę obstetrix, reclinata iam pariente, nunc in dexteram, nunc in sinistrā uersabit. Ipsa uero obstetrix ante prægnātem sedeat, diligenterq́; obseruet quantū ac quatenus se partus moueat. Deinde membra prægnantis ac uterum manibus suis, oleo tamē ante amigdalino, aut quod lilio albo temperatū est, perunctis, regat. & qua commodiss. erit, ueluti gubernet.

Parentem quoq; obstetrix docere atq; confirmare debet, nec cibo potuq́; recreare modo, sed etiam uerbis consolari, bonā spem partus fœlicis, aut masculi, eo enim gaudent ferè mulieres, promittere. Iubere autem ut animam quantum potest reprimat atq; cōtineat, ac deinde uteri quod supra umbilicum est, id molliter manibus comprimere, & urgere, id enim partū ad inferiora depellit.

At uero si pariens pinguior foret, aut carnosior, conuenit eam potius inclinatā iacere quàm sedere, ita ut frōte humum contingat, pedibus in se retractis atq; re-

curua

curuatis, quo uidelicet eo pacto matrix ur geatur impellaturq́ʒ. Deinde ipsa genitalia conuenit, oleo candidi lilij intus perungi, & si necessitas poscat, non uereatur obstetrix ipsa illa manibus cõtingere & claustra parientis relaxare, id enim ad celeritatem rei maxime pertinet.

Cæterum hoc cauere debet obstetrix, ne ad labores adigat parientem prius, quàm partus se exhibeat atqʒ uidendum se præbeat. Antea enim quàm hæc fiunt, irritus labor est, qui à connitente suscipitur. Et parientes labore conficiuntur, ut cum postea laborandum fuerit, sufficere labori amplius nequeant.

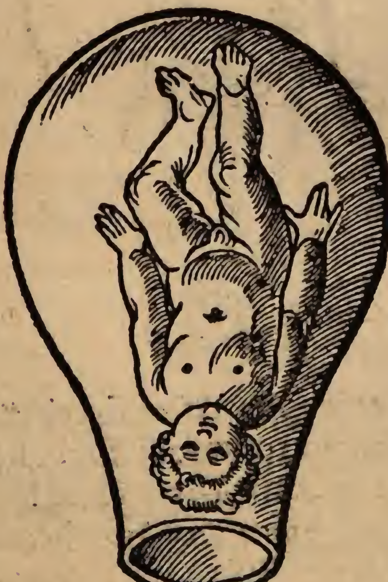
Porro ubi iam in labore pariens erit, & iam Secundina, in qua partus inuolutus est, in foribus apparet, sciendum est partum ipsum appropinquare. Itaqʒ si ipsa secũdina sponte sua rumpi cesset ac neget, obstetricis erit, illam unguibus leniter infricare & ꝑscindere, aut si hoc cõmode nõ possit, apprehẽsã inter digitos, forpice aut

cultello leniter incidere, ita tamen, nequid eo vuluere partum perstringat. Quo facto profluuium humorum, de quibus ante dictum est, fiet, & ipse partus protinus cõsequetur.

At uero si quo casu accideret, vt secundina prius ab obstetrice incisa, et aquarum profluuium exhaustum omne foret, quàm tempus & res postularent, ita vt genitalia parientis exiccata iam essent, ipseq; partus nondum planè ad fores, & exitum reclinasset sese, moramq; res aliquam factura videretur, tunc necesse erit, oleum Lilij candidi, aut pinguedinem liquatam, eaq; leniter tepefacta genitalibus parietis infundi, quæ exitum lenem atq; lubricum reddant. Præcipue tamen in his difficultatibus proderit, albumen oui vnà cum vitello, genitalibus infusum. Dãdaq; opera vt quæ sternutationẽ prouocent, parienti adhibeantur.

Quòd si partus ipse grandior foret, aut ipsum caput partus in foribus hęreret, obstetrici conuenit, claustra matricis relaxare, & molliter manu admota, eaq; oleo seu pinguedine, quarum antea mentionem fecimus

nimus per uncta, dilatare. Similiter, si femina uel gemelli partus forent, cum oleo pro ut suprà monuimus, agendũ est. Atq; hæc omnia de partu naturali dicta uolumus, uidelicet, cum caput à principio, & deinceps reliqua membra sequentur, ut supra cap. tertio traditum à nobis est, & hic iterum in hac imagine cernere licet.

At uero ubi partus contra naturam egerit, quale fit, si pedes priores egerãtur, manibus in musculos pedum demissis, ut in hac figura cernere est.

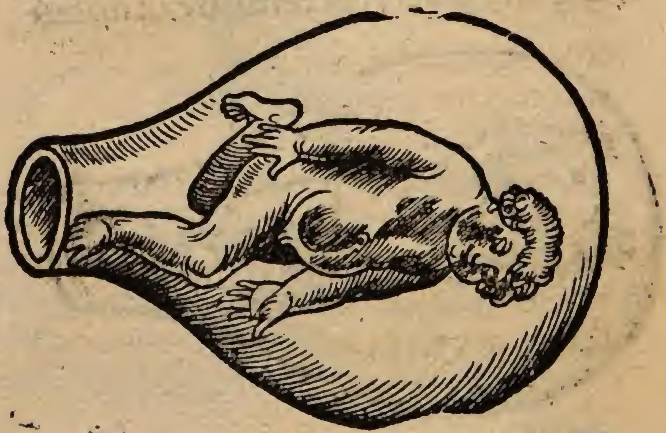
Ibi tamen necesse erit obstetricem omnem operam atq; curam adhibere, si possit ungendo atq; demulcendo brachia manusq; partus, regere atq; ita gubernare, q̃ immotis illis manẽtibus unà cum pedibus molliter prodant.

Quã

Quamq̃ multo ſatius foret, ſi qua fieri poſ-ſet, ut obſtetrix huiuſmodi primo prodeũtes pedes, ſurſum uerſus, iterum remoueret, quo uidelicet ipſi pedes ad umbilicum uſque retro aſcenderent, caputque ſecundum tergum parientis inclinatum, denuo cõuerteretur, tum enim ſine periculo partus ac naturaliter denuo ut ſuperiores, egeri poſſet. Rurſum cum partus hoc modo progreditur, ut pedes ambo priores quidem exeundo ſint, manus autem non ut ſupra, pedum muſculis applicatæ, ſed in ſublime erectę fuerint, tum obſtetricem oportet operã nauare, ut manus

ſi quæ poſſit, reducat, et in locum debitum redigat, pręcipue autem hoc elaboret, ut totum partum conuertat in hunc modum quo hic depictum uides. Quòd ſi hoc non poteſt, excipiendi quidem pedes erũt, manus autem in locũ, & ad latera, quã aptiſſ. id fieri poteſt, redigendę. Quòd ſi neq; hoc poteſt, tum demum pedes ipſi, ut ij quidẽ priores exerunt ſe, lineo aliquo uinculo colligari debent, atq; ita pedetentim, & quàm molliſſ. poteſt, totus partus ab obſtetrice, extrahi & ad exitũ deduci debet. Neq; uero periculoſior pariendi modus hoc ullus alius eſt.

Fit

Fit autem interdum, cum partus in pedes procidit, ut alterum tãtum pedem egerat, altero intus retento, ut ex præsenti figura patet. Quod ubi accidit parietem decet in tergum resupinari, ita ut pedibus sublimatis & aluo, caput reclinatum dependeat. Eoque facto, obstetricem conuenit, pedem eũ qui processerat, quàm mollisś. introrsum denuo, manu subigere, & recõdere, deinde ipsam parentẽ monere ut aliquoties se huc atque illuc reuoluat, donec partus legitime cõuertatur, caputq; forib. obuertat. Atque tum demum in solium reuocare, ac recipere, eaque quę ad egerendum partum pertinent, persequi. Quod si uero contingat, ut partus in utero, quam uis uolutante se matre, conuerti denuo, ac iusto modo nolit, tum obstetricem oportet, etiam alterum pedem, qui intus cessabat, ad exitum adducere, & in ordinem reuocare, partumque ita in pedes excipere, hoc tum ubique obseruato, ut manus in pedum musculis demissæ non disturbentur.

Rurſum ſi partus in latus procideret, operam dare obſtetricem decet, quo in priſtinum locum atq; habitum illum reducat, ac deinde ad legitimam conuerſionem, exitumq; promoueat.

Aut si contingat ut pedibus diuulsis aut distortis, quale est quod in præsenti figura depingitur, partus progrediatur, curãdum itidem est, ut pedes in unum reuocentur atq; coniungantur, ac deinde partus ad exitum, cautione tamen ubiq; circa manus illa quam diximus, obseruata, deducatur.

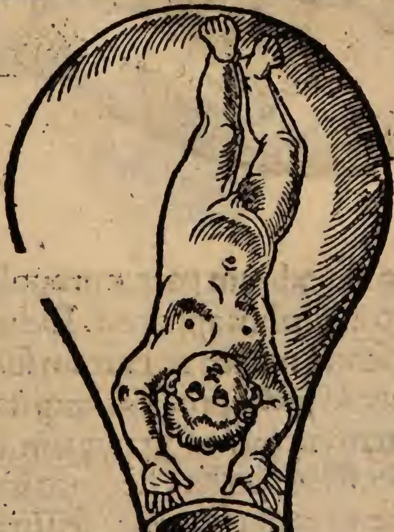
Quod si fiat ut genibus ambobus aut altero tantũ partus se ostendat, obstetricis erit, partum submouere eò usq; dum in pedes procidat, & ita reliqua deinceps, ut supra emouere.

Rursum si altera tantum manu se exhibeat partus, ut in hac figura cernitur, non admittendus ultra partus est, sed

inserta

inserta manu obstetricem conuenit, humeros partus comprehẽsos sursum uersus remouere, donec receptam intro manum lateri applicare possit, ac deinde caput, ad exitum promouere. Quòd si hoc loco, manus intro reuocata, lateri ut debet, applicari nõ possit, redeundum ad illam superiorem formã est, ut parientis corpus reclinetur, uterusq; in sublime efferatur eo usq;, dum partus retro labatur, eoq; ita relapso, tum demum ad solium illa referatur, ac pariat.

Si partus in manus procidat ambas, ut in hac figura apparet, obstetricem decet humeris apprehensis partum eousq; intro remouere dum manus lateribus applicet, ac deinde suo modo ad egerēdū remittere.

Si uero in podicem partus prouoluatur eoq; pacto in foribus appareat. Debet obstetrix inserere manus ac partum submouere, donec in pedes procidat, atq; ita deinde exeuntem excipere. Quanquam satius multo esset, si fieri posset, hoc loco ita partū submouere ut non in pedes, sed in caput cōuerteretur, naturaliq; modo egereretur.

Item

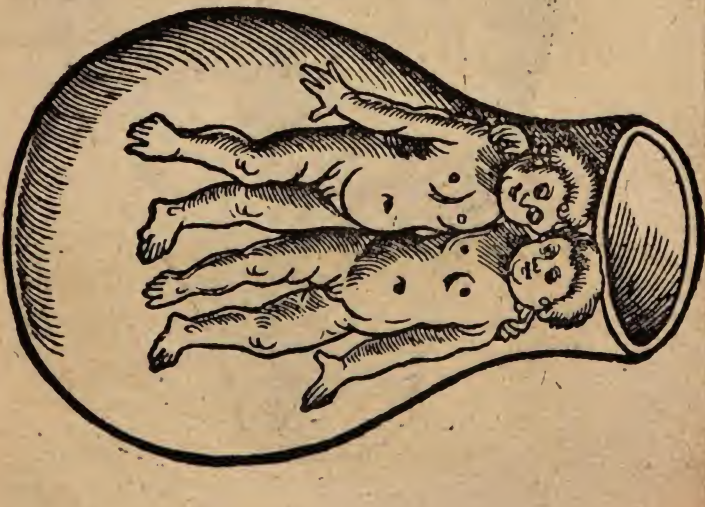
Item, ſi partus inflexa ceruice exhiberet ſe, ut hic depingi uides, neceſſe erit retro ſubmouere humeros, & leniter caput ſuo loco reſtituere. Hoc ſecus agendum eſt, ſi forte in pectus procideret partus, aut auerſo uultu exitum peteret.

Item ſi partus ita procideret, ut ſimul pedibus ac manibus ſeſe deijceret, quale in figura præſenti uidere eſt, tamen obſtetricē decet apprehenſo capite, pedes in ſublime reuocare, & ita ad exitum deducere.

Contra ſi in pectus procideret partus retẽ-
tis ſimul ac diſcriminatis intus pedibus ac
manibus quale eſt quod hic depingitur, ta
men inſertis molliter digitis, in latere pari-
entis per obſtetricem, partus inuertendus
eſt. Quod ſi totam manum inſerere poſſit,
eum ita gubernandus & redigendus par-
tus erit, ut quæ pars, foribus proprior, &
ad egerendũ aptior fuerit, ea comprehen-
ſa, ad exitum protrahatur, quanquam, ſi
in capite conuerti partus poſſet, multo id
tutiſſimum foret.

Iam ſi euentat, ut partus ſimplex aut unus non ſit, ſed gemini, ijq; ſimul ſe oſtendãt. Si id quidem capite, obſtetricem oportet alterum poſt alterũ, ita tamen ut poſteriorem e manibus non emittat, et priorem ut eſt, conſeruet, deducere.

At uero ſi non capite, ſed pedibus priores exeant, rurſum ea danda opera eſt ut alterum poſt alterum, ſed quàm commodiſſime excipiat, eo pacto quo ſupra in ſimplicibus, docuimus.

Quod si diuerso modo ad exitum tendant, ita ut alter capite, alter padibus se exhibeant, elaboradum pari studio obstetrici erit, ut qui prior ex ijs fuerit, eum prius educat, qui posterior posterius, ita tamen ut neuter alterum inter exeũdum allidat seu atterat. Quanquam si, qui posterius exit, & in pedes procidat, cõuerti denuo possit, ut caput foribus obuertatur, id ualde utile foret ac tutum.

Proinde obstetricem decet, subinde genitalia parientis, tepefacto oleo, aut uiscositate aliqua, puta fenigræci seminis, aut seminis lini, aut maluę sublinere atq; fouere, ut & partus faciliorem ac leniorem exitũ inueniat, & mater ipsa minore ærumna atq; dolore pariat. Et si qua forte contingat, ut parientis genitalia uel loci, Apostematę aut ulcere aliquo præmantur, idq; uicium ob propinquitatem partus, leuari, aut sanari non potuerit, debent ea genitalia, siue loci, oleo, adipe, alijsq; unguentis quæ leue ac lubricum faciunt, perfundi, uiciaq; ipsa quantũ pro tempore fieri potest, leniri, atq; permulceri, id quod supra quo

q;

que monuimus, ipsaque parturiens in faciem procumbere debet, quemadmodum pinguis & carnosa illa, de qua supra à nobis dictum est.

REMEDIA QVAE PARTVM ADiuuant, ac facilem reddunt. Cap. V.

Quae partũ adiuuãt, ac faciliorẽ reddunt, hæc sunt: principio parẽtem necesse est uel reclinatam sedere, uel supinam in tergũ iacere, ut nos suprà docuimus, & ut cuiusq; usus aut consuetudo feret. Deinde per hyemen & frigus, locus is ubi pariens erit, calefaciẽdus est, per æstatem autem, uentus admittendus & refrigerãdus idem est, ne inter æstũ atq; laborem pariens deficiat. Præterea sternutatio excitãda pariẽti est, et ea uel helleboro, uel pipere in puluerem redacto, reclinarique eadem debet, uel in scamnũ, uel in soliũ, ut de ea re capite quarto suprà dictũ est. Debẽt quoq; latera parturientis premi, & cõstringi, & ceu infra uersum, detrudi.

Obstetrix autem, ipsa quidem sedulo agat, neq; quicquã remittat temporis, aut

laboris, genitalia atq; matricem parientis oleo aq; alia pinguedine linendo atq; inungendo, in hunc uidelicet modum. Accipe pinguedinem anatis, aut oleum de lilio candido, croci duo grana, musci granũ unum, eaq; ritè inter se temperato. Eoq; unguento genitalia parientis oblinito.

Quod si hoc remedio nihil profectum erit, suffitu medicandum erit parienti hoc modo.

Accipe Myrrham, Galbanum, Castoreum, eaq; in pilulas contusa cum felle bouino redigito, & ex pilulis, quantum dragma una pendebit, carbonibus imponito, eoq; odore, qui inde fit, locos muliebres suffito, aut aliter, hoc modo.

Accipe Sulphuris citrini. Myrrhæ, rubeæ tinctorum, Galbani, oppoponaci, singulorum par pondus, ijsq; in pilulas redactis atq; temperatis, genitalia parientis suffito.

Item suffitus ex stercore columbi, aut alius ex stercore Accipitris, addito oppoponaco eodem modo prodest.

Vtile

Vtile quoque est lanam Succo Rutæ intinctam et madefactam genitalibus parrientis inseruisse, aut rursus, lanæ impositum puluerem Aristologiæ rotundæ, aut radicem quam uocamus Bothor Marte, siue malum terrę, aut semen Staphisagrię, hæc singula inuoluta lanæ, ac genitalibus immissa partum prouocant.

Item accipe helleborum, & oppoponacum, eaq; lanę simul inuoluta, genitalibus insere, inserta enim aut partum uiuum aut emortuum prouocabunt atq; protrahēt.

Item cortex cassiæ fistulæ contritus & temperatus iure ciceris, aut cicerculæ, aut si eæ non sint, uino haustus, partum adiuuat.

Item Asa fetida magnitudine ac pondere cicerculæ, unà cum castorio, ponderis auellanæ aut dragmæ pondere, contrita et iure cicerculæ uel uino aqua mixto, temperata atque hausta, partum promouet.

Promouet item Cinnamomum cum iure cicerculæ, aut uino haustum.

Item accipe ſcrupũ roſarũ cũ aqua ex ſe mine feni græci, cicercula, capillo ueneris, ijſque cõtritis, decocta, et oleo punicei lilij, nõ ita multo, temperatũ, parientiq́ ſorbendum præbeto, & promouebit partũ. Similiter promouebũt Aza fœtida, & caſſia lignea, ex uino epotæ. Item Ibiſcus aqua decoctus, potionem parientibus utilem prebet. Nec inutile erit parturientes ea aqua lauari, in qua ibiſcus decoctus fuerit.

PILVLAE QVAE PARTVM FACI- *lem reddunt, ac promouent.*

Accipe Cinamomi & Sabinæ, utriuſq́ pondo duarum dragmarum, præterea caſſiæ ligneæ, dragmam unam cũ dimidia, mirrhæ, ariſtolochiæ rotũdæ, coſti amari, utriuſq́ dragmam unam, ſtoracis liquidæ dragmam dimidiam, & oppij pondere xij grana, eaq́ in pilulas redacta pondere. ij. dragma. duabus uncijs uini ueteris, epotanda parienti dato.

Item crocum & ſiler montanum, omnibus animantibus partum promouent, ſi abſorbenda data fuerint. Sed tamen mulieribus non ultra dragmam unam croci dan

dum

dũ eſt, amplius enim datũ noceret. Itẽ acci pe ſabinę quinq; drachmas, rutæ drachmã cum dimidia, grana Iuniperi 2 drach. Aſæ fetidæ, Ammoniaci, rubeæ tinctorum, ſin gulorum pondo. 2. drachmarum, & ex ijs conficiantur pilulæ, quæ parientibus datæ cum aqua, in qua ſabina, pulegiumq; cocta fuerint, aut cũ iure cicerculæ & ſucco Ru tæ, partumq; inuabunt.

Item accipe ſabinę. ij. drach. Aſę fœti-dę, armoniaci, tinctorũ rubeæ, ſingulorũ drach. dimidia, eaq; in pilulas redigito, pa-rientiq;. ij. drach. ex uino haurienda dato.

Item accipe Ariſtolochię lõgę, piperis, et Myrrhę, ſingulorũ põdus equale, ijſq; uino temperatis & in pilulas redactis, ex aquæ cũ lupino decoctę, una uncia parienti dato. Hę pilulæ tantę efficatię ſunt, ut partum le uent ac facilem reddant, & matricem om nibus, ſeu uiuis, ſeu emortuis euacuent.

Item accipe bdellij candidi, myrrhæ & Sabinæ pond. paria, ea cum caſſia lignea & melle in pilulas magnitudine cicerculæ temperato, earũq; ſingulis uicibus quinas parienti dato, quæ eiuſdem cum ſuperiori

bus efficatiæ sunt. At quæ sequuntur pilulę tantę efficatię ac potestatis sunt, ut reliquas omnes superent. Accipe Myrrhę, Castorei, Storacis, singulorum pon. 1. drachmam iisque cum melle temperatis, pilulas facito, parientiq; cum cyatho uini. 2. drachmas si dederis, ita operabitur, ut uix aliud quicquam.

EMPLASTRUM *ad promouendum partum.*

Accipe colocynten, eamq; aqua decoquito, deinde cum aqua ea, myrrham, succum rutæ, & farinæ hordeaceæ quantum satis erit, subigito atq; temperato, iisq; omnibus in emplastri modum redactis, parientis utero, quantum inter umbilicum & genitalia est, illud imponito, adiuuabitq; plurimum.

Quanquam aũt multa etiam alia restãt, quę item partum promouent ac iuuant, tamẽ cęteris ob breuitatem omissis, ea modo, quæ efficaciora magisq; probata uidebantur, huc apposuimus.

QVOMODO SECVNDINA E PARI*entibus eximenda sit, si ea sponte sua non discessura sit.* CAP. VI.

Cæte-

CAEterum fit interdũ ut secundina quę alias unà cũ partu egeritur intus retenta, partũ non comitetur, idq́ multis ex causis accidit. Aut enim laboribus atq dolo ribus mater ita cõflictata est, itaq́ uiribus exhausta, ut ultra enitẽdo, secundinã ege rere nequeat. Aut quod sæpe fit, in locis illa implicita atq alligata heret, aut humoribus destituta, aquis uidelicet citius aliquãto diffluẽtibus uiã amplius lubricũ ac facilem, qua exeat non habet, aut deniq quòd loci nimijs ac lõgis laboribus lassati, cõtraxere se, aut tumefacti dolore, exitũ pręclu serũt. Itaq quacũq ex caussa secũdina retinetur, dãda modis omnibus opera est obstetrici, quo illa soluatur, egeraturq. Nam nisi hoc fiat, grauis atq difficilis ęgritudo parientibus instat, pręcipue aũt suffocatio matricis quã uocãt. Quę ideo pręcauenda est, quòd cũ secundina intus retenta mãse rit, statim ac facile illa putrescit. Vnde postea mali uapores ac noxij sursum ad cor, ad cerebrum, & ad Diaphragma ascendũt, ex quibus deinde puerpera fit asmatica plerũq, crebroq deficit, atq exanimis.

sine pulsu arteriarum iacet, interdum etiã plane suffocatur ac moritur. Proinde ne quid huius fiat periculo præuortendũ est, omnibusq; modis ac studijs curandum, ne secũdina retenta atq; neglecta relinquatur.

Igitur si secundina propter imbecillitatem & languorem parientis retineretur, debet ea cibo ac potu, & alijs eodem pertinentibus rebus refici, ac refocillari, utpote iure, quod fit ex uitellis ouorum, aut uino ueteri, aut carne pingui, aut auibus, aut gallinis, aut perdicibus, aut lagopodibus, aut turturibus, aut capis, & id genus alijs.

At si ex angustia & contractione matricis, siue quod eadem tumefacta dolore, ut diximus, fuit, secundina retinetur, tunc utendum ijs remedijs ad prouocãdã illam erit, quę lene ac lubricum faciunt, ijsq; ipsa matrix relaxanda atq; amplianda erit. Vt sunt oleum & adeps, & in specie oleum ex lilio candido, oleum amaricinũ, oleum ex Narcisso, oleum ex lilio puniceo. Pręterea grana Iuniperi, item galbanũ cõtritum & ex uino tepefacto haustũ. Item eodem modo sumptum Abrotanũ, item pulegium

uino

uino decoctum & haustũ, præter hæc pro sunt ea quę lene ac molle faciunt, ut adeps gallinæ, adeps anatis, adeps anseris, oleum lilij, infusa genitalibus, & illita intus ac foris, utile quoq; erit suffumigari genitalia parientis, & malua, Ibisco, Branca ursina, suffiri, item aqua furfure temperata ac calida lauari, aut sacculos furfure oppletos genitalibus imponi, ijsq; foueri.

Rursum autẽ si secundina hæreret, matrici implicita siue illigata, ut resolui facile non possit, suffitu medicari proderit, uidelicet sulphuris, foliorũ Hederæ & nasturcij, aut nasturcij & ficuum, præterea omniũ odoriferorum, ut sunt, ambra, muscus, thymiama, Gallia muscata, & confectio nere. Quibus carbonibus impositis ipsa pariens ita suffire se debet, ne quid eorum odorũ nares eius contingat.

Nã naribus ea admoueri debent, q̃ male olent, adeoq; foetent, ut sunt Aza foetida, castoreum, capilli hominis cremati, plumæ pauonũ crematæ. Item proderit in hoc casu, parientem suffiri infra odoribus ex ungula asini. Qui tametsi malè olent, ea

tamen natura atq; efficatia sunt ut nō tantum secundinam sed partus quoq; emortuos pellant. Præterea parientem hic oportet animam comprimere, coërcere, & uelut deorsum uersus detrudere, nec non helleboro aut pipere contuso ad sternendum eadem prouocari, naresq; & os comprimi, & obturari eiusdem debent.

Prodest quoq; unguentum quod Basilicon uocant (de quo Mesue distinctione xi. scribit) matrici infusum.

Mollificat enim & propellit, Secundinamq; ad exitum lacessit. Quæ simulatq; pulsa, et egesta erit, oleum rosæ matrici infundi debet.

Item prodest aqua rosæ, in qua puluis Ibisci intritus erit, epota, promouet enim & facilem uiam secundinæ facit.

Quod si pars aliqua secūdinę in foribus apparet, leniter attrahere illam obstetrix debet, atq; curare, ne abrumpatur. Et si forte metus foret, ut abrūperetur, ea pars quæ ab obstetrice comprehensa est, summo pedi parientis alligari debet, neq; stricte nimis, ne rumpatur, neq; laxe nimis,

ne

ne rursum elabatur. Dandaq; opera est ut sternutatio parientis, ut supra dictum est, prouocetur.

Quod si neq; tũc secundina cedat ac res moram aliquanto longiorem trahat, uidẽdum obstetrici erit, ut neq; nimium attrahendo illam fatiget, neq; rursum tum dimittat, sed pedi parientis ut diximus, aut alicui alteri rei alligatam, leniter huc atq; illuc moueat, ac ceu labefactet, donec diuelli à matrice incipiat, & cum semel diuelli incipit, leniter in diuersum mouendo pergat, donec prorsũ à matrice separetur. Omninoq; à ualida & uiolenta motatione atq; agitatione abstineat, ne unà cum secundina & loci emoueantur.

Quòd si inter moram hanc crebri ac nimij dolores parientem corripiant, ita ut cõcidat atq; deficiat, pręberi ea illi debent, quæ capitis dolores læuant, & pectus confirmant, qualia sunt Electuaria, quæ constant Musco, Ambra, & confectio de gemmis, seu Diamargariton, & id genus alia.

Præ

præterea ea quoq; quæ ſtomachum confir mant, ut diagalanga, dia Cynamomum, & cætera quæ in Myropolijs in hunc uſum cõficiuntur. Atq; hæc uino macerata epo tari conuenit.

Item, ad emouendam ſecundinam: acci pe, Rutæ, Marrubij, Abrotani, Arthemi ſię, ſingulorum pond. par, & olei ex lilio, tantundẽ ita ut herbæ probè macerari atq; humectari eo poſſint, atq; omnia hęc ſimul in ollam uitreatam indito, ollamq; obtura to, eiuſmodi tamen operculo, quod in ſum mo ac medio foramẽ tale habeat, per quod poſtea fiſtula inſeri poſſit. Deinde foco im poſitã hanc efferueſcere facito, quæ ubi be ne efferbuerit, à foco remotam, carboni buſq; paucis impoſitam, ſolio, in quo pari ens reſidet, poſtea fiſtulam, quãm in hunc uſum faciendam curabis, altera extremita te in foramen operculi, de quo paulo ante dictum eſt, inſerito, alteram eiuſdem extre mitatem genitalibus pariens ſuis immitti to, omniaq; circa uelamentis atq; ueſtibus ita munito atq; obſtruito, ne qua uapor ex ire poſſit. Ac deinceps per horam unã atq;

alteram

alteram suffimine hoc matricē foueat atque leniat, donec secundina ultrò se soluat atque emoueat. Quòd si neque suffitu quicquam proficiatur, emplastrum inter umbilicum & genitalia parienti imponendū eiusmodi erit, quod partus etiā emortuos pellere efficax sit, de quo in sequentibus dicetur.

Quod si neque tum secundina cedat, ulteriore cura atque remedio utendum non est. Nam quę ita obstinate atque perseueranter hęret ut supradictis rationibus pelli nequeat, ea relinquēda est, dum sua spōte postea discedat, paucis enim diebus postea computrescit atque in humorem dissoluitur, & modo salsurę aut fecis dilutæ, ultrò diffluit. Quanquam interea odor & uapor hoc pacto diffluentis non parum puerperam grauat, doloribusque capitis ac cordis, stomachi quoque imbecillitate affligit, & cruciat, ut supra quoque commemorauimus.

VARII CASVS, QVI CIRCA, AVT *etiam post partum mulieribus accidunt, quo pacto & quibus remedijs præuerti, atq; curari debent.*

CAP. VII.

SCiendum autem est, quod plerumq; post partum, mulieribus accidunt, aut febris, aut tumefactio, aut inflatio corporis, aut tormina uentris, aut commotio siue translatio matricis. Atq; horum causæ plerumq; sunt, imperfecta menstruorũ expurgatio à partu, aut imbecillitas parientis, quæ fit ex nimio profluuio circa idẽ tempus. Item collisio seu attritio siue etiam fissuræ matricis, aut eorum quæ circa sunt, nonnunq; etiam dolores intestini magni. Itaq; quoties fit, ut menstrua ad plenum à partu nõ expurgentur, adhiberi ea puerperę debent quæ menses cient, siue id fiat pharmacis, siue pedum lotione, siue suffitu, siue odoribus siue emplastratione, siue herbarum coctarum et maceratarum impositione, siue ungentis, & id genus aliis, pro conditione persone atq; periculi, cõuenientibus, quę omnia sic nota sunt, ut mulieres mediocriter peritæ ea cognoscant.

Danda.

Dandaq; opera est, ut ea quã accurate ac plene purgetur. Præterea ad hanc rem conueniunt omnia ea quoq;, quæ urinam mouent, qualia sunt, quæ uenas aperiunt, & sanguini ad exeundũ iter faciũt, humoresq; & suã materiam ad inferiora cogũt, ut artemisia, azarũ, sabina, pulegiũ, petroselinũ, cerifoliũ, anisium, maratrũ, iuniperum, ruta, lauri baccæ, chamedris, ualeriana, Cinamonũ, nardus spicata, & id genus alia. Hæc enim omnia ut urinã, ita & menses mulierum cient, tametsi nihil horũ sine consilio prudẽtis ac docti medici adhiberi profuerit, ne forte dũ una parte subuenire uoles, alia corpus ledas & incẽdas. Item ad prouocandũ mẽses facit, si mulier crebro sternutet, et inter sternutandũ nares et os comprimat atq; cohibeat, animãq; reprimat.

Item proderit uentosas adhibere, et quã proxime genitalibus in interiore parte pedum scarificare, aut ex oculis piscium salsorũ siue ungulis equinis genitalia suffire.

Quod si his non proficiet, tamen si per

ualetudinem puerpera poteſt, ſanguinem mittat, uenamq́ ſub talis pedum, quam Saphenam uulgo dicimus, incidat, hęc enim menſes potiſs. ciet. Idem faciendum erit ſi à partu febricitare incipiet mulier, ea em̄ febris eadē ex cauſa naſci ferè ſolet, quòd menſtrua ad plenum expurgata non ſunt quę hac uena inciſa prouocantur. Vti aūt debet in febri, potu ex aqua hordeo toſto aut trito, macerata, aut in qua hordeum & cicer ſimul decocta fuerint.

Item potu ex aqua in qua Tamarindi decocti fuerint, aut ſero lactis. Præterea iure ex gallinis, & malo punico dulci ueſci debet, hæc enim & menſes cient, & calores immodicos ſedant, & refrigerant, eaque quæ ante conſtricta & durata fuere, reſoluunt ac mitigant.

At uero ſi à partu corpus intumeſcit, & inflatur, danda erit aqua, in qua cicer, & ciminum contrita fuerint. Item uinum uetus cum electuario, quod uocant Diamarisc, aut eo quod uocāt Alcakengi, de quib. Auicen. libro .v. tradit. Item gumi quod dicitur Serapinū, et Origanū et maſtichę.

Præte=

Prosunt item in hoc casu, clysterium ex iis rebus, quæ inflationes ac uentositates reprimunt & dissoluũt, aut quod pessarium dicimus, constans Aristolochia rotunda, Squinante, Storace liquida, Doronico & Zeduaria.

Rursum si à partu accidant mulieri tormina, & dolores matricis atq; genitalium, suffitu, atq; uaporibus, earum rerum quæ mitigant ac leniunt foueri atque curari debet, ut sunt Malua, Ibiscus, Fenum græcum, Cyminum, Camomilla, Mellisophilos uel Barotum, cicuta.

Proderit etiam ungi & oleo sesamino, aut amigdalino dulci. Quod si calores paulo remissiores erunt, uti potest Theriaca, aut Triffera magna, quæ uocatur, cum uino in quo Arthemisia rubea, aut matricaria decocta fuerint.

Item contra dolores genitalium, accipe Pulegium, Policariã, folia Lauri sex, eaq; decocta suppone genitalibus mulieris, ut uapore qui inde exit, foueatur.

Item accipe, Rutam, Arthemisiam rubeam, Abrotanum, eaq; contrita oleo Pu

legij tempera, deinde omnia in unum col-
lecta, in ollam indito ibique calefacta, rur-
sum eximito, & in panniculum simul inuo
luta, genitalibus mulieris imponito.

Item accipe Camomillæ ac Lini singu-
lorum manipulos iiij. eaque contrita & in
sacculum simul colligata, cum uino albo de
coque, decocta genitalibus impone.

Item accipe musci pondere 2. gran. &
uino hauriendum mulieri prebe.

Item accipe cepas candidas, easque cine
ri calido impone, quas cum tostæ fuerint,
contere cum butyro nondū diluto, aut sal-
so & in formam emplastri redige, redactū
uentri impone, præterea thure candido at
que storace genitalia suffito.

Quòd si mulier doloribus circa tergum
& lumbos uexetūr à partu. Accipe Camo
millæ, Baroti, singulorū manipulos binos,
Absynthij, Abrotani sing. manipulos sin-
gulos, Arthemisiæ manipulos tres, Cina-
namomi, & myristicæ nucis contritorum
unciam dimidiam, eaq; omnia in ollā im-
posita & foco admota, ter aut quater ebul-
lire facito. Deinde eam aquam spongia re

ceptam

ceptam ac calidam tergo ingerat, illudq; ita aliquoties imbuat, aut si hoc nolit, omnia illa in sacculũ simul colligata, tergo imponat, Quod si hoc parum proficiatur, accipe oleum Nardinum, oleum Lilij candidi, singulorum pond. unciam cũ dimidia, preterea nucis muscatæ contritæ pondere drachmam 1. eaque inter se temperata tergo inunge. Aut accipe olei Aneti, olei Camomillæ, singulorũ pondere unciam unã, olei Lilij candidi, pond. uncias duas, ceræ pond. 2. drach. eaq; ad ignem colliquata, in unguenti modum redige, eoque unguento dorsum mulieris illinito.

At uero si à partu menses uehementius concitati manẽt, itaque abunde fluãt ut ex eo mulieri dolores atque languores intolerabiles oriantur, in primis obseruare conuenit, ex qua caussa periculum hoc nascatur, ea enim cognita facilius debita cura adhiberi potest, caussæ autem periculi huius uariæ ac multæ sunt, præcipuę tamen quę nos hic ordine adnotauimus.

I. Ex abundãtia ac superfluo totius corporis sanguine.
II. Ex commestione fellis ac sanguinis, ex qua sanguis incandescit, & inde pertingit atq; distendit uenas quæ ad matricem descendunt & conueniunt.
III. Si sanguis nimis dilutus, ac tenuis fuerit, eóque celerius penetrat.
IIII. Si uenæ amplę atque capaces sint, eò que plus sanguinis transmittunt.
V. Si matrix inualida & imbecillis, uenæ autem debiles atque largæ, ita ut sanguinẽ continere nequeant.
VI. Si corpus solidum ac densũ fuerit, ita ut poris obstructis, neque sudores, neque uapores aut fumi penetrare & exire possint, ex quo fit ut intus in corpore humores & fluxus generentur, q̃ mulieris profluuium augent, & cum eo unà descendunt.
VII. Si uenæ quas hæmorrhoides appellant in matrice, aperiantur, & exundent.
VIII. Si matrix exulcerata aut uiciata sit.
IX. Si mulierem collabi, uerberari, aut iaci contingat, eoq; claustra, aut genitalia offendi ac lædi.

X

X. Si matrix inter pariendũ longo ac difficili labore saucietur.

Quando igitur multæ ac uariæ caussæ sunt, ex quibus fit ut menses uehementius & ultra modum concitentur, oportet hoc loco mulieres minus uerecũdas esse, & medico laborem atque dolorem suum indicare, qui pro sua doctrina, suoque iudicio, facile ex qua quicq; caussa natum sit cognoscet, et remedium atq; curam pro eo ac debet, adhibebit. Quanquam autem uaria ac multa sunt, quæ profluuium, de quo hic dicimus, sistant, ut Electuaria, Confecta, Trochisci, Potiones, pulueres, Clysteres, odores, Suffitus, Balnea, Emplastra, Vngẽta, de quibus etiam inter mulieres, mediocriter peritæ sciunt. Ea tñ precipue quæ ad hanc rem faciunt, & plurimum iuuant, in gratiam honestiss. matronarum collecta, hic subnotauimus.

Principio igitur contra menstrua immodice concitata proderit, brachia quam ualidiss. ligari & constringi, nõ autem pedes, aut crura ut quidam male docent, deinde uentosam aliquam capacem aut poculum

uitreum, ſub mamillas, ſed tamẽ cute nõ in ciſa, admoueri, & uelamẽta linea aceto madefacta, inter umbilicum & genitalia corpori imponi, ipſis autem genitalibus, ea inſeri quæ ſanguinem profluentem ſiſtunt, ceu ſunt, balauſtia, aut cortex granati, quã pſidam uocãt, carabe, terra ſigillata, bolus armenus, ſanguis draconis, Hæmatites lapis, Roſa purpurea, thus albũ, galla. Quæ omnia ſimul, aut eorum quod ſimul habere licet, pondere ac menſura pari, in puluerem redacta, et uino nigro craſſo in emplaſtri modum temperata, & in ſacculũ quoddam anguſtum & teres, pollicis craſſitudinẽ, longitudine autem digiti, indita, genitalibus inſerenda ſunt.

Item aliud emplaſtrum extra corpori imponendum ſic conficitur. Accipe lapidis Hæmatitis, Boli armeni, ſingulorũ unciam dimidiam, ſanguinis draconis, ſucci quod Licium uocant, ſingulorum pond. 2. drachmarum, Karabe, cupularum glandinm, nucis cypreſſi, Balauſtiæ uel pſidæ, ſingulorum pond. 1. drach. & ſcoriæ ferri, põdere drachmam cum dimidia, terebintinę,

colo-

colophoniæ, pondus par, & quantum ad portionem emplastri satis erit, eaq; omnia inter se cōtere ac in puluerem redige, et ex inde in emplastrū redacta utero impone.

Item ungentum ad eundem usum hoc modo facies, accipe olei myrtini, olei rosar. singulorum pond. selibræ, karabæ, rasuræ eboris, rasuræ cornu caprini, corallij rubri, terræ sigillatæ, thuris candidi, singulorum pond. i. unciam, ceræ candidæ pond. s. unci as, eaque simul temperata in ungentum re dige, eoque uterum & genitalia perunge.

Item balneum, quo contra eūdem labo rem, mulier lauari debet, accipe absinthij. plantaginis minoris & maioris, extremi tatum uitis, palmitum recentium mori a grestis, prunorum immaturorum, Aca tiorum immaturorum, pirorum agresti um, mespilorum, singulorum manipulos binos, foliorum rosæ rubeæ manipulos ter nos, corticis quernæ manipulos quaternos, Solatri, carduorum singulorum manipu los binos, pentaphylli foliorum & radi cum, tormentillæ radicum, colubrinæ, sin gulorum manipulos singulos.

præterea calicum glandis, quantũ ſcutella capit, gallæ, glandis decorticatæ, burſæ pa ſtoris ſingulorꝝ manipulos binos, atqꝫ hęc omnia in puluerem redacta, aut quę redigi non poſſunt conſciſſa, cũ aqua pluuiali aut ea in qua decem aut duodecim lapides uſti extincti fuerint, decoquito, & in hac, in qua decocta ita fuere, aqua tepida, & uſqꝫ ad umbilicum aſcendente mulier lauator, poſtea autem ubi è balneo egreſſa eſt, ſi ſiti afficiatur, electuarij Athanaſiæ ſiue Micle tæ pond. 2. drach. cum aqua plantaginis, aut ſi ſiti tum ita afficiatur cum uino rubeo ſorbeto.

Nec non & hæc electuaria, quæ ſubnotauimus eodem proſunt, accipe Saccari ro ſarũ ueteris, pond. 2. unciarum, corallij ru bri, cõbuſti eboris, boli armeni ſingu. põd. 2. drach. hæmatitis pond. 3. drach. eaq́ꝫ oĩa contuſa, & ſaccaro roſato temperata, ueſperi ac mane cum aqua plãtaginis aut bur ſæ paſtoris, pond. 2. drachm. ſumito.

Item aliter, accipe hæmatitẽ, eumque in cote attere, attritum aqua plãtaginis ab lue, ita tamen ut ablutum colorem hæmatitis

titis rubeum referat, atque eam inde aquã seu eum succum mane ac uesperi bina, aut terna coclearia laborãti haurienda pbeto.

Præterea & trochisci ex myropoliјs ad hanc rem conferunt, ut trochisci Karabæ, trochisci boli armeni quorꝫ pondus drachmæ aut amplius cum aqua plãtaginis mensura quinque cocleariorum, contritum atque maceratum sorbendum dato. Quod si quis ultrà aliquid requirat, à medicis id petat, nos hic quæ maxime necessaria, eaque breuiss. tamen indicamus.

Iam si à partu accidat mulieri, ut in locis aut genitalibus membris ulcera aut apostemata nascantur, tunc ipsa ulcera expurganda & curanda sunt; dolores autem leniendi & mitigandi succo ex baccis solatri expresso, & succo plantaginis, itemq; oleo rosarũ ita ut hæc probe inter se temperata ulceri affundantur, aut cum lana imposita instillentur.

Item aliter, accipe albumen oui, lac muliebre, & succum portulacæ, eaque temperata inter se, loco ulcerato infunde. Item balneum apparetur, aqua, in qua psida, fo-

lia rosæ rubeæ, calices glandiũ, cortex querna, tormentilla, colubrina, & pentaphylli folia cũ radice decocta fuerint, eoq; mulier usq; ad umbilicũ insidẽs lauetur. Postq; autem ulcera ipsa purgata, atque sanata erunt, inungenda erunt unguento albo aut rubeo, quę in myropolijs ad hanc rem conficiuntur, aut alijs quę & refrigerãt, & salubria erũt. Et quo pacto exulceratis cura adhibetur & medicina, eodem pacto et ijs quibus genitalia aut loci aliqua parte rupta fuerint, subueniendum est.

Præter hęc accidit interdum ut anus puerperis egerat sese, proĩde quoties hoc fit, obstetricis erit, manibus uino albo calefactis, intestinum hoc sensim reducere, et loco restituere, si forte contingat, ut facile hoc nequeat, quod tumore intestinum illud inflatum sit, debet eadem, butyro cum uino colliquato lanam intingere, eamque ita humectatam intestino extanti circumuoluere, atque fouere, donec tumor ille residat & euanescat, & tum eũdem suo loco restituere, potest hoc idem fieri lana, tepido

lacte

lacte, perfusa.

Deinde antem ubi intestinum reductũ ac loco restitutũ erit, foris adhibere & obligare conuenit ceram, mastice aut thure candido colliquatam, linteoque obligato, ne ea relabatur, adstringere. Et hoc toties fieri oportet, quoties egerendum aluũ puerpuera abit, donec intestinum plane consolidatum fuerit.

Quod si autem cera uti nõ uoles, lanam oleo Mastiches aut Nardi spicati, imbuta & humectata ad eam rem adhibere licebit ita ut calefacta imponatur, obligeturque ut supra.

Item aliter curabitur hoc modo, ablue intestinum aqua, in qua ea quę exiccant et contrahunt, ut sunt galla, nux cypressi, psida. Karabe, mastiche, thus, sanguis draconis, decocta fuerint, ablutũque cornus ceruini combusti puluere conspergito, conspersum reducito, ut supra.

Rursum si fiet, ut à partu mulieris loci erumpant, foueri & collui primum ijdem debent aqua, in qua decocta fuerint quæ sequuntur, in hunc modum.

Acci

Accipe nucis cupressi, Nardi spicati, psidæ, balaustiæ, calicum glandis, singulorũ pond. unciæ unius, mespilorum & sorborum inmaturorum, item malorũ, prunorum & acatiorũ itidem immaturorum, singul. manipulos singulos, & quę in puluerem redigi possunt, redige, cętera minutatim conscinde, eaq; oĩa, aut quot mox haberi possunt, aq̃ pluuiali, aut in qua chalybs feruẽs tinctus sit, decoque, eaque aqua puerpera insidens ad umbilicum usque lauato, aut si lauare nolit, spongia eadem aqua intincta & humectata, seu lana quoque si malit, matricem collinito & foueto, quibus factis eadem candido linteolo abstergito & puluere qui sequitur, subtiliss. contuso, & per sericum cribrato, conspergito.

PVLVERIS Compositio.

Accipe thuris, Karabæ, gallæ, psidæ, Balaustię, nucis cypressi, aluminis, antimonij, Boli armeni, Masticches, pondere æquali, eaque simul contere, & puluere hoc, ut dictum est, matricem consperge, deinde leniter submoue, & reductum calefactis linteis obligato. Quòd si matrix intumuisset, in

du

duruissetq́, ita ut facile reduci ob id nō pos set, restinguendus tumor est uino calefacto, in quo butyrum liquatum sit, atq; ita tumore sedato, ipsa reducenda est. Postea autem uentosæ singulæ singulis partibus, genitalibus proximis, sub ipsum uterum, admoueri conuenit, ipsamq́ mulierem in tergum reclinari, ita ut media corporis pars prostet, atq; tum puluere illo superiore locos conspergi & obligari, donec confirmentur, neq; amplius se emoueant.

Rursum si à partu contingat, ut mulieris umbilicus dissoluatur, seseq́ aperiat, accipiendum erit tenue licinium, et subtili aliquo linteolo circumuolutum, ungentoq́ quod sequitur illitum, umbilico soluto inserendum erit. Vngentū uero fit hoc modo.

Accipe thus candidum, idq́ in puluerē redactum, albumine oui sic tempera, ut liquidi mellis modo fluat, hoc & ipsum umbilicum foris atq; intus inungito, & liciniū eo intinctum, umbilici rupturæ inserito, ac ita umbilicum foris obligato.

Postremo, accidit interdum ut ob difficultatem pariendi, genitalia & intestinum

ma

magnum raptura coniungantur, unu mq́;
uulnus amborum fiat, & per id matrix pro
labatur, quod periculum præcipue accidit
quoties genitalia mulieris per quæ partus
egeri debet, teneriora, atque angusti-
ora fuerint, & partus magnitudine sua ur-
geat atque instet, ut rumpendo uiam ip-
se sibi aperiat. Itaque quoties malum hoc
accidet, principio matrix colluenda, fouen
da, atque in locum suum reducenda est, eo
modo, quo paulo ante docuimus, Tũ rup-
tura atque uulnus illud resartienda, certis
inter se spatiis serico filo cute utrinque con
suta, quo pacto & chirurgi vulnera solent,
atque hæc prima ratio curandi est. Quæ si
minus commoda erit, poterit vulnus illud
& in hunc modum curari, ut consuendo ni
hil opus sit.

Accipe duo linteola, quorum longitu-
do equat longitudinem vulneris, latitudo
autem digitos latos duos, ea emplastro illi-
ne tenaci aliquo, & quod fortiter inhęreat,
& utrinque vulneri apponito, ut fissura tã
tum vulneris, latitudine culmi ac circa, ex-
tet & appareat, deinde linteola illa, fortiter
iam

iam adhærentia et immota, mutuo consue. carne seu cute intacta & illesa, ceu item chi rurgi interdum solent, consutisq; picem liquidam infunde, & sub ijs oræ vulneris utrinque coalescent.

Item, aliter, accipe consolidam maiorem, eamque arefactam in puluerem contunde, postea cyminum, et cinnamomum, utrumque in puluerem redactum priori adde, interq; se temperata atque commixta, ea vulneri mulieris insperge, curabiturque.

DE ARBORTIENTIBVS ET *caussis abortuum' quibusq; remedijs ijdem præcaueri possint.* Cap. VIII.

ABortus fit, quoties ante legitimum tẽpus partus immaturus egeritur. Id autem multifariam contingit, aut enim embrio anteq̃ in utero uitam cõcepit, effũditur, aut partus postq̃ uiuere cœpit, non dũ tñ in utero se mouit, hoc est ante quintũ mẽsem egeritur, sępe etiã post q̃ntũ mẽsẽ. uide-

uidelicet cum partus prẹter naturam, & communem cursum emortuus, nonunq̃ uiuens quoque, ante consummationem tẽporis & perfectionis erumpit. Cuius quidem rei multæ ac variæ causæ sunt. Nam & os matricis interius quod uocant, sæpenumero ita amplũ ac spaciosum est, ut non recte occludi, partumque continere possit aut malis humorib. ita lubricũ & lene est, ut ille ultro prolabatur. Et ipsa matrix interdum ita male disposita intus, & humorib. plena est, ut semen genitale, aut cõceptum et informatum embryonem retinere nequeat. Præterea morbi quoque, ut sunt apostemata, ulcera, & id genus, in caussa nonunq̃ sunt, quæ matricem debilitant, & ad abortiendum impellunt.

Item fit nonunquam, ut Cotylidones, hoc est nerui illi quib. in utero partus illigatur, & per quos alimẽta accipit, uiscosis & crassis humoribus obstruantur, aut inflationibus distenti rumpãtur, ex qua re fit, ut partus cũ debito nutrimento priuetur, plerumque emoriatur, præcipue autem altero aut tertio mẽse, q̃ cõceptus est, embryo

ex hac cauſſa deijcitur, ſic enim Hypo. ait.
Quæcūq; mediocri corpore, hoc eſt, neq;
craſſo, neq; gracili nimis fuerint impregna
tæ, eas ſi abortire contingat, altero aut ter=
tio à conceptione ſtatim menſe, nulla eui=
dente alia interueniente cauſſa, neceſſe eſſe
cotylidones malis atque uiſcoſis humori=
bus, diſtentas ac ruptas ſuſtinere ac alere
partum non potuiſſe. Et Auicēna plerum=
que, inquit, pregnantes abortire circa alte
rum aut tertiū menſem ſolent, Cotylido=
nibus, humoribus, atque inflatione diſten
tis. Prętér hæc abortus nonnūquam fiunt,
propter loca matrici propinqua morbis ac
uicijs infeſtata atque corrupta, ut cum in=
teſtinum rectum exulceratione, ficu, aut
hæmorrhoide infeſtatur, aut ueſica calcu=
lo, tumoribus, ulceribus aut ſtranguria la=
borat, Nam ex magno, duro, & aſſiduo ni
ſu, qui in morbis atque laboribus, ſedis atq;
ueſicæ accidunt, generantur item magni
motus ad inferiora protrudentes, ex quib.
Acetabula, ſic enim latine τὰς κοτυληδόνας uo
cant, rumpuntur.

Fit item abortus ex Tenaſmo, qui mor

bus appetentiam egerēdi alui pereat, cùm homines multum quidem nituntur, nihil tamen aut parum egerunt. Sic enim & Hypocrates ait. Pregnans, quæ tænasmo corripitur, plerumque abortit.

Item tussis immodica abortum facit, ut idem Hypocrates testatur. Nec non macilentis & exhaustis corporibus quę sunt, abortus familiaris est, Quòd ut Auicenna tradit, quę eiusmodi sunt morbo aut casu aliquo factæ, cibum omnem, quem sumunt, in alimentũ & restitutionem corporis pristini conuertunt, nihil alimento partus reliquentes, ob quam deinde penuriam, in utero partus debilitantur, neq; manere possunt, sed ad exitum ante tempus detruduntur.

Item abortus contingit ijs, quæ nimia cruoris destillatione, aut mensium profluuio uehementiore laborarunt. Nam ita Hypocrates ait, pregnans si menstrua deijcit, fieri nõ potest, ut partum incolumem & saluum ferat. Quod tamen ita intelligendum est; si menses concitatiores eant,

&

& pregnans corpore inualido ac macilento sit, aut si post tertium mensem menstrua fluant, fieri enim potest, ut primo & altero mense, absq; damno illa deijciantur, quãdo adhuc partus exiguus & modicus est, neque magno alimento eget.

Item abortus contingit sanguinem mittentibus, ut Hypocrates ait, quod eo referendum est, si pregnans parum sanguinolenta erit. Nam quæ sanguine abundat, eiusq; plus habet, quam uel sibi, uel partui opus est, ea sanguinem mittere absq; periculo potest, post quartum mensem tamẽ, & ante septimum. Quamq; nulla sanguinem mittere facile debet, si non iusta & idonea caussa id postulet.

Item abortus accidere solet ijs, quæ medicina uehementiore aluũ cient, ante quartum, aut post septimum mensem.

Et si forte necessitas posceret, ut pregnans purganda foret, id quod non nisi euidentibus ac manifestis ex caussis fieri debet, minore cum periculo inter quartum & septimum mensem purgabitur, si mõ id

moderate, & leni aliqua medicina fiat, ut Hypocrates docet.

Item abortiunt ferè quæ subito uentris fluxu soluuntur, sic enim Hypocrates ait, pregnans si Lyenteria corripitur, periculum est, ut abortiat, quod ita tum intelligi debet, si fluxus is, qualiscumque diuturnus sit, & pregnans macilenta & exhausta, tūc enim sanguis absumitur, & ipsa pregnans languescit, ex quo partus, penuria alimenti, ad exitum cogitur. Nec non abortire solent eæ, quę crebro uomitu cientur, & subinde nauseant. Tradit enim Auicenna ex nimio uomendi labore, corpus consumi, & marcescere, Et interdum eadem ex agitatione cotyledones rumpuntur.

Item ex fame abortus accidit, si ea nimia aut longior sit, item ex morbo qui grauior inuaserit pregnantem. Sic enim Hypocrates, pregnās si acuto morbo inuaditur, lethale id est. Acuti autem morbi sunt ut, pestis, apostema pectoris, Apoplexia, Epilepsia &c.

Item abortus accidit ex nimia crapula, ea enim partus in utero suffocatur et alimē

ta

ta corrumpuntur. Semper enim crapula ut neque concoqui poteſt, ita ſanguinem unde partum ali conueniebat, corrumpit.

Item quoties partus imbecillis atq; ægrotus eſt, ſiue ægritudinem hanc foris, ſiue intrinſecus cauſæ mouent ex quibus matrix impulſa, ad egerendum partum cogitur.

Item quoties ſecundina ante tempus rũpitur, uidelicet cum infirma eſt, neque partum continere poteſt, aut cum humores et aqua ſecundinæ fluunt, quæ illam & lubricam faciũt, & cauſſam egerẽdi miniſtrant.

Item accidit abortus ex nimio frigore, quo partus necantur, Ceu fit in ijs regionibus quæ ſeptentrioni propinquiores ſunt, aut ex nimio æſtu quo pregnans laſſatur, & unà partus, & ex eo ſuſtinere ſe nequeunt, id quod fit in regionibus Auſtro propinquioribus. Et ob hanc cauſſam pregnantes balneis quoque crebris abſtinere ſe debent, ea enim trifariã illis nocere ſolent.

Primo qui anhelitum incendunt, æſtu atque calore ſuo. Deinde quod Cotyledones mollificent, & relaxent, uiamq; ad ege

rendum lubricum atque lenem faciunt, quibus partus prouocantur. Postremo, quod exterior calor, etiam interiorem generat atque auget, ex quo fit, ut cũ partus æstum interiorem ferre nequit, refrigerandi caussa exitum appetat.

Itaque à balneis abstinere pregnantes debẽt, nisi quatenus sub pariendi tempus, ob partum faciliorem, illis uti necesse erit, ut supra commonuimus, ubi modũ præscripsimus, quomodo id minimo periculi metu fieri possit.

Item abortiunt pregnantes cum intemperies aëris accidit, hoc est cum repẽte status & qualitas anni mutatur.

Nam ut Hipocrates testatur, quoties hyems humida incidit, uere sequente sicca & frigida, ijs qui uere eo pariũt, facile abortus, & ex facili caussa, euenire solet.

Aut si abortus non eueniet, difficulter tamen pariunt, partusque uiciosos, ægros & qui statim emoriantur, aut si non emoriantur, ualetudinarij tamen qui sint, procre-
ant

ant. Nam cum eiusmodi hyemes incidunt, fit ut pregnantũ corpora magis calescant, & humida fiant, & propter humiditatem atque calorem hyemis, non minus resoluãtur, quàm si calidis balneis usi fuissent, ex qua caussa, postea frigus quod uere sequente redit, corpora relaxata & soluta facilius & uehementius penetrat ut adurit, ut ex eo partus quoque, ut pote qui per hymem calori assueuit & repentinum ac subitum frigus ferre non potest, uel in utero uel statim postq̃ in lucem editus est moriatur, aut si non emoriatur, egra tamen subitam mutationem hanc perferat, seseq̃ sustineat, & nisi cum summo negocio atq; difficultate uiuat.

Item abortus accidit ex nimia agitatione corporis, uidelicet cum pregnantes uel immodice laborando, uel lasciuiter saltando se iactant, & cum motu aliquo resupinant.

Item quoties casu aut precipitatione aliqua feruntur aut trudendo, uerberãdo seu iaciendo grauiter pulsantur,

Item quoties ſubito uel ira, uel metu, uel terrore, uel mœrore, uel improuiſo nouo ac repentino gaudio corripiũtur, Atq; hę fermè cauſſæ, abortiendi pregnantibus accidere ſolent, quæ, ut hoc obiter addam, cum dolore ac difficultate multo maiore abortiunt, quàm ſecundum naturalem curſum ac modum pariunt, propterea quòd quicquid præter naturam homini accidit, id multo grauius malum eſt, quam quod naturaliter contingit.

Signa autem abortum precedere hęc ſolent. Primum, cum pregnantis ubera quæ antea ſana, ualida, atque plena fuerant, paulatim minuũtur, ſubſidunt, & flacceſcunt, tunc enim plerumque abortus ſequitur, ut Hypocrates & Auicenna teſtantur. Nam ubera cum ſubito ac repente flacceſcunt & exinaniuntur, periculum abortus eodem die minitantur. Quòd ſi pregnans geminos ferat, & alterum duntaxat uberum, utroque antea ſano et incolumi, flacceſcat, ei geminorum qui in eo latere quieſcit periculum portenditur. Vnde Hipocrates ait, Si dexterum uber deficit, periculum maſ-

culo

culo partui instare, propterea quod plerũque, tum gemini partus diuersi generis sũt alter maris, alter feminæ, masculus dextera in pectoris parte quiescere solet, in sinistra autem femina, proximum signum est, cum pregnãs magnos dolores ex matrice capit, ipsa autem & facie rubescere, ac mẽbris contremiscere atq; horrere incipit, idque ceu in febri & cephalalgia, præterea cum in interiore oculorum parte uersus cerebrum dolores percipit, reliquo corpore lasso, & languescente. Nam hæc portendũt instans & breui futurum periculum, præcipue si eodem & tempore menstrua soluantur, & fluant.

Item quoties fit, ut corpus prægnantis infletur, & cum quadam duritia intumescat, flatusque ultro ac citro currentes ex latere altero in alterum feruntur, neque tamen eo uenter grauior aut põderosus magis fiat & hoc si flatus illi perseuerant, muliere ijs uescẽte quę inflationes ac tormina, Hoc enim signum portẽdit periculum ex flatibus & uentositate, præsertim circa alterum aut quartum à conceptu mensem.

Itaq; postq; caussas atq; signa periculi exposuimus: reliquum est, ut quibus idem remediјs præcaueri atq; auerti possit, doceamus, ubi præcipue hoc curandum est, ut pregnans omnia ea uitet atq; fugiat, quæ caussam abortiendi periculo prebent, ut satis iam atq; ordine dictum est.

Principio enim si metus sit ex eo, quod matricis os amplum atq; spaciosum iusto magis est, adhiberi ea debent, quæ contrahunt & constringunt, ut sunt balnea, suffitus, ungenta, emplastra, odores, &c. de quibus supra capite septimo diximus, quæque menstrua immodice concitata à partu restinguere atq; cohibere solent.

Rursum si periculum ex eo metuitur, quòd os matricis humidum atq; lubricum nimis est, aut quòd cotyledones uiscosis humoribus, & inflationibus siue uentositate aliqua obturatę atq; obstructæ sunt, auerti periculum hoc & præcaueri medicinis hisce adhibitis debet, quæ purificant, purgant, exiccant, & uentositatem reprimũt. Quamq; non committi in hac parte debet, ut non boni ac fidi alicuius medici consilium

tum adhibeatur, propterea quòd uarij huiusmodi humores ac fluxus sunt, neq; eadem omnes ratione curantur.

At uero si periculum ex matricis aut eorum quæ locis genitalibus proxima sunt, uicio, morboue, immineat, ceu sunt exulcerationes, tumores, uicia sedis, stranguria, & id genus, consulendi medici erunt, qui quo pacto unumquodq; illorum tolli atq; curari debeat, indicabunt. Quod si pregnans ex eo periculum metuit, quòd macilenta & exhausta corpore sit, uesci ijs conueniet quæ humectant & pinguefaciunt, ceu sunt caro animantium iuuẽcorum, capi, hœdi, agnina, uitulina, perdices, lagopodes & id genus.

Rursum si periculum ex morbo aliquo acuto īcidet, subueniri debet medicinis ijs, quib. talis morbus curatur. Si à fame, sedari ea debet cibo mediocri ac potu, non crapula, contrà si à crapula, id quod hodie passim fit, non sine turpitudine quoque, abstinentia per tempus utendum, & si res ferat

ferat, purgatiõe quoque mediocri corpus subleuandum est. Quòd si sanguine abundet pregnans, non inutile erit sanguinem, quamq; modice, mitti, ita ut quod abundat, quoque partus suffocari in utero posset, id sanguinis tantum mittatur, de qua tamen re supra quoque satis ut puto à nobis dictum est, quæ qui uolet huc repetat, Præterea si pregnans periculum metu at ex uehemẽtiore ac diuturna tussi, ex uomitu nimio, ex Lyenteria, ex tenasmo, aut profluuio sãguinis, siue id naribus siue alijs corporis partibus accidat, medicos consulendos censeo, omniaq; ista mala q̃ maxima commoditate, & moderatione procuranda esse. Postremo si propter fragilitatem, aut rupturam secũdinæ periculum instet, ob quam caussam partus contineri diutius nequeat, Ei uero difficultati medicina alia adhiberi facile nulla potest, nisi ut quàm maxime diligentiam adhibeat pregnans, ne magnis atq; multis agitationibus ac motibus concuciatur, ne saltando, currẽdo, stãdo, itando, aut res ponderosas sustollendo ac portando se ipsam offendat. Et in

sum=

ſumma, omni cura atque diligentia hoc efficiat, ut eas res, ex quibus periculũ huiuſmodi aliquod naſcitur, euitet atq; fugiat.

DE PARTVBVS EMORTVIS, QVIbus ſignis cognoſcantur, & quo pacto ijdem pellantur. Cap. IX.

COnſentaneum hoc loco eſt, ut de partubus emortuis quoque dicamus, quibus agnoſcantur, & quo pacto ijdem à matre pelli poſſint, ac debeant. Signa itaque emortui in utero partus hęc ſunt, primum Si pregnantis ubera ſubito flacceſcunt, de qua re ſupra quoque cap. octauo diximus. Secundũ, ſi partus in utero ſe amplius non mouet, antea moueri cæptus ac ſolitus. III. Si partus conuertente ſe matre in alterum latus ab altero, lapidis aut imoti ponderis inſtar, recidat, IIII. Si pregnantis uterus atque umbilicus refrigeſcant, qui antea ſolito calore temperati fuerant. V. Si fœtidi humores ex locis profluãt, præſertim poſt morbum aliquem acutum. VI. Si pregnantis oculi receſſiſſe intro uidentur, & color albus in fuſcum aut ferrugineum conuertitur, prtęerea oculi, naſusq; obſtupeſcunt

ferat, purgatiõe quoq; mediocri corpus subleuandum est. Quòd si sanguine abundet pregnans, non inutile erit sanguinem, quamq; modice, mitti, ita ut quod abundat, quoque partus suffocari in utero posset, id sanguinis tantum mittatur, de qua tamen re supra quoque satis ut puto à nobis dictum est, quæ qui uolet huc repetat, Præterea si pregnans periculum metu at ex uehemẽtiore ac diuturna tussi, ex uomitu nimio, ex Lyenteria, ex tenasmo, aut profluuio sãguinis, siue id naribus siue alijs corporis partibus accidat, medicos consulendos censeo, omniaq; ista mala q̃ maxima commoditate, & moderatione procuranda esse. Postremo si propter fragilitatem, aut rupturam secũdinæ periculum instet, ob quam caussam partus contineri diutius nequeat, Ei uero difficultati medicina alia adhiberi facile nulla potest, nisi ut quàm maxime diligentiam adhibeat pregnans, ne magnis atq; multis agitationibus ac motibus concuciatur, ne saltando, currẽdo, stãdo, itando, aut res ponderosas sustollendo ac portando se ipsam offendat. Et in

sum=

summa, omni cura atque diligentia hoc efficiat, ut eas res, ex quibus periculū huiusmodi aliquod nascitur, euitet atq; fugiat.

DE PARTVBVS EMORTVIS, QVIbus signis cognoscantur, & quo pacto ijdem pellantur. Cap. IX.

COnsentaneum hoc loco est, ut de partubus emortuis quoque dicamus, quibus agnoscantur, & quo pacto ijdem à matre pelli possint, ac debeant. Signa itaque emortui in utero partus hęc sunt, primum Si pregnantis ubera subito flaccescunt, de qua re supra quoque cap. octauo diximus. Secundū, si partus in utero se amplius non mouet, antea moueri cæptus ac solitus. III. Si partus conuertente se matre in alterum latus ab altero, lapidis aut imoti ponderis instar, recidat, IIII. Si pregnantis uterus atque umbilicus refrigescant, qui antea solito calore temperati fuerant. V. Si fœtidi humores ex locis profluāt, præsertim post morbum aliquem acutum. VI. Si pregnantis oculi recessisse intro uidentur, & color albus in fuscum aut ferrugineum conuertitur, prtęerea oculi, nasusq; obstupescunt

cunt, & horrent, labia autem liuescunt,

VII. Si pregnans infra umbilicum, & circa genitalia uehementibus doloribus concitatur, facies autem ei colore in deteriorem mutato, pręter solitum deformatur.

VIII. Si pregnans ijs uesci concupiscit, q̃ & repugnantia naturæ sunt, & solita edi aut bibi non consueuere.

IX. Si pregnans in somnijs uexatur.

X. Si continua stranguria laborat, & cũ magno negocio, multoq; nisu, sed tamen frustra & sine effectu, aluum egerere subinde appetit.

XI. Si pregnantis anhelitus fœtere incipit, id enim plerumq; altero aut tertio die, quàm partus emoritur, accidit.

XII. Si manus calescenti aqua madefacta, uteroq; pregnantis imposita fuerit, eiusq; contactu partus non mouetur.

Atq; ex his quidem sanguis quanto plura simul concurrent, tãto certius indicium hoc est, partum in utero mortuum iacere. Itaq; opera danda est, ut is primo quoq; tempore pellatur. Sed hic rursum attendendum erit, num fieri possit ut salua & in

colu-

columi matre pelli possit. Quidam enim eiusmodi sunt, ut uiua & superstite matre pellantur, Alij hoc non possunt. Atq; hor; indicia hæc sunt. Si inter pariendum mater exanimis deficit, & subinde ecstasi corripitur. Si obliuiosa erit & languida, lassaq; membra ægre attollit & mouet. Si uoce altiore compellata, aut nihil, aut parum atque hoc submisse, et ceu deficiente uoce respõdet. Si subinde Spasmo inuaditur, Si cibum respuit, Si pulsus arteriarum concitatior sed languidior quoq; erit. Quę signa postq; in pariente apparẽt, liquido cognosci potest, eam incolumem atq; superstitem partui non mãsuram esse, proinde cura eius Deo potiss. commendãda erit. Sed in qua signa hæc nulla erunt, spes bona est, saluam atq; incolumem, pulso partu, illam fore, qua propter dãda opera est, ut quàm primum emortuo pondere liberetur. Id quod bifariã, aut medicina expulsiua, aut instrumentis ad id comparatis, fieri solet. Primum sine instrumentis, p suffitum hoc modo. Accipe ungulam, aut stercus asini, ijsq; incensis suffumiga parentis genitalib.

Item

Item aliter hoc modo. Accipe exunias serpentis, Myrrham, castoreum, Sulphur, Galbanũ, Oppoponacum, Rubeam tinctorum, stercus columbinum, siue accipitris, eaq; omnia, aut singula contrita, & felle bubulo macerata, in pilulas magnitudine auellanæ redigito, pilulaq; alia post alia carbonibus imposita & incensa, per fistulam ad genitalia parientis fumum subducito.

Item aliter sic. Accipe Thymiama, opponacum, Galbanum, Sulphur uiuum, singula pondere pari, eaque omnia felle bubulo temperata, in pilulas redigito, redactis suffitum, ut supra facito.

Item accipe Azam fetidam, pond. semi drachmę, rutæ drach. treis, myrrhæ drachmas duas, eaque in puluerem redige, parientique ex eo singulis uicib. singulas drachmas cũ uino albo, aut aqna in qua Sabina decocta fuerit, epotandas dato.

Item accipe aquam, in qua decocta fuerint, fici, fœnũ gręcum, origanum, eamq; potandam parienti prebe, lubricitatem enim generat, Atque exinde reliqua quæ

supra

ſupra diximus, ad partum emouēdum, ad
hibe.

Item accipe gummi Armoniacum, op
poponacum, Helleborū nigrum, Staphi
ſagriam, Ariſtolochiam longam, & colo=
cynten absq; granis, eaq; omnia contunde
& felle bubulo unà cum ſucco recentis ru-
tæ tempera, temperatiſq;, peſſarium ex la-
na factum, inūge, & humecta, probeq; hu
mectatum genitalibus parentis impone.

Item accipe peſſarium ex lana factum,
longitudine et craſſitudine digiti, idq; ſuc=
co rutę, cui ſcammonea intrita fuerit, intin
ge, intinctum genitalibus parentis inſere.

Item accipe Ariſtolochiæ rotundæ, Sa
binæ, Naſturcij hortenſis, ſingulorū pon-
dere pari, eaq; contere, & felle bubulo
miſce, poſtea peſſaria, menſuræ cuius ſu-
pra diximus, contritis ac mixtis inunge, &
genitalibus inuncta immitte.

Item, pariens ſi bibat lac alterius mulie-
ris, partum emouet.

Item accipe ſucci Dictami aut pulueris
eiusdem radicis drachmas duas, easq; pa-
rienti, ſi nimio calore non uexetur, tum ui

no, aut si calore uexatur cũ aqua tepida ebibendas dato, partusq́ sine damno parientis pelletur.

Item, accipe Myrrhæ drachmas quattuor, Cinnamomi, Galbani, Castorei, singulorum ponderum, drachmas duas, Opoponaci drachmam unam, eaq́ omnia bubulo felle temperata, in pilulas drachmas singulas pendentes redige, carbonibusq́ impositis & incensis, genitalia parientis, odore atq́ suffitu eo imbue. Hoc enim uapore & partus emortui, et inflammatio & sanguis suffocatus pelluntur.

Item accipe mentæ aquaticę, Abrotani, Artemisiæ, singulos manipulos, Asphalti, semunciam, Rubeæ tinctorum uncias ij. & semis, camomillę, Baroti, fenigręci, singulorum uncias duas, eaq́ omnia pluuiali aqua decoque, & in aqua eadem parturientem lauari seu balneari facito. Postea accipe adipis gallinacei, adipis Anatũ, singulorum ponderum drachmas quaternas, quib. adde olei Aneti uncias duas, ijsq́ caput eiusdem è balneo exeũtis perũge, & post hęc ossa dactilorũ pondere drachmę

mę & dimidij, contrita & croci scrupulo uno tẽpata, cũ uino albo absorbenda dato.

Item accipe Oppoponacum, et ex eo pessariũ, mẽsura digiti cõpone, genitalibusq́ parientis insere, emortuũ .n. partũ pellit.

Item accipe Galbani drachmam aut minus aliquanto. lactis autem capræ sesquiũciam, aut uncias duas & in hoc Galbanum contritum atq́ maceratum, parienti epotandum dato.

Item accipe Galbanũ, succo Artemisiæ, contritum & temperatum, & ex eo emplastrũ, addito cerę modico factũ, linteolo, cuius mi crassitudine inducito, linteolũq́ ea longitudine producito, ut inter ũbilicũ & genitalia ex uno latere in alterum extendi possit, eoq́ parturientem emplastrato.

Item accipe Theriacum, quã uocãt diatesseron vulgo, eamq́ parienti absorbendam dato, partumq́ emortuum expellit.

At uero si iã dictis medicinis nihil pficiatur partusq́ emortuus abscedere nolit, tũ seuerior adhibenda cura, instrumẽtaq́ ad moueri debent, ceu sunt vncini, forcipes, & id genus alia, in hunc usum fabricata.

perinde ut in ſequentibus dicemus.

Principio igitur reclinanda pariens erit, ita ut in dorſū iacens capite deprimatur, pedib. autem & media parte corporis ſublimetur, Aſſiſtentibus utrinq; quæ illam manibus fortiter retineant aut alligent, ita ut atracto partu, eodem tractu ipſa itidem attrahi nō poſſit. Deinde obſtetrix læuam oleo cādidi Lilij aut alijs, que lubricum ac lene faciunt perunctam, & extentis digitis coarctatam, clauſtris genitalium apertis inſerat, & quo ſitu atq; habitu partus in utero ſe habeat, tactu pernoſcet, quo commodius atq; facilius uncinos, atque inſtrumenta implicare, & extrahere illum poſſit. Quòd ſi itaq; fiat, ut partus in caput prociderit, implicandus uncinus in alterum oculum, aut in palatum, aut ſub mēto in collum, aut in ſcapulum, aut in quamcūq; partem corporis maxime commodum uidebitur, atq; ita ſenſim attrahendus erit. Si uero in pedes partus procidit, uncino apprehendi debēt oſſa quæ ſupra genitalia membra ſūt, ceu ſunt coſtę, oſſa pectoris aut ſpinæ. Iniecto autem uncino, nō ſtatim attra

here

here obſtetrix debet, ſed iniectum dextra continens, læuam amplius ad partum inſe rat, & alterum uncinum ex diuerſo prio= ris infigat, ac deinde utrumq; ſimul amba= bus manibus attrahat, ut partus ab utraq; parte equaliter procedat. Attrahendum quoq; ſenſim & leniter erit, non recto & ſimplici tractu, ſed ita, ut inter trahendum nunc huc nunc illuc reflectat, & uelut labe factando & nutando partum emoueat. Admouere quoq; inter attrahendum indi cem probe, ut ſupra diximus, perunctum debet, & ſicubi hæreat partus aut implici tus & illigatus fuerit, à locis & genitalibus reſoluere, & ad abſcedendum liberum at= que habilem reddere. Quod ſi itaq; hoc modo partus procedat, uncini ſemper ul= tra iniiciendi, & altiora membra ſubinde apprehendenda erunt, donec totus emoue atur.

Contrà autem, ſi contingat, ut alteram tan tum manum partus oſtendat, neque facile ea reduci ſurſum poſſit, propter anguſti= am clauſtrorum, illigari ea linteo aliquo, ne rurſum elabi poſſit, debet, atq; ita tum

eo usq; attrahi, donec totum brachiũ emo-
ueat, quod ubi emotum erit, à corpore reli
quo resecari debet. Atq; idem faciẽdũ erit,
si utraq; manus, alter pes, amboue, seorsim
cũ sequente reliquo corpore, neq; ipsis cõ-
mode ac loco restitui ualẽtibus abscedant,
& ut manus cũ brachijs ab humero, sic pe-
des toti, ã femore resecandi sunt, ad quam
rem chirurgi sua instrumenta certosq; cul
tros, forcipes, uncinos & forpices habebũt,
quibus talia membra q; facilime atq; cele-
rime abscindi atque à reliquo corpore dis-
solui possunt. Resectis autem & ablatis il-
lis in hunc modum, reliquum deinde cor-
pus, moueri atq; reuerti tantisper debet do
nec ad egerendum habile atq; aptum figu
retur & tandem à matre expellatur.

Quòd si caput in partu ex inflatione, aut
tumore, aut fluxu aliquo tantę magnitudi-
nis foret, ut angustiam claustrorum pene-
trare non posset, tum obstetricem conue-
nit, cultello phlebotomo, aut alio aliquo be
ne acuto, caput perstringere, quo diffluen
tibus inde humoribus & flatibus in arctum
coeat & constrictus fiat, Quòd si non casu,
sed

ſed natura tam magnum idem ſit, ut facile abſcedere nequeat, confringi atq; contudi, & ad pauca redigi quoquo modo debet, ipſaq; etiam caluaria forcipiculis, quibus ad dentes emouendos chirurgi utuntur, extrahi debent.

Rurſum, ſi poſt egeſtum caput, pectus in foribus obſtaret, & propter anguſtiam clauſtrorum abſcedere non poſſet, Conueniet eodem modo, etiam pectus comminui & diffringi, & quoquo modo in fruſta redigi, exeundoq; aptari.

Eodem modo ſi reliquum corpus ſuffuſum, & turgefactum foret, intercidendum erit, quo, ut ſupra de capite diximus, & humores eff luant, & ipſum reſidat, inq; ſe redeat.

Porro, ſi caſu aliquo aut morbo fiat, ut os matricis propter apoſtemata, exulcerationem aliquam minus apertum, minusq; lubricum, ſed contractum & ſiccum foret, non cõuenit ante de pellendo, egerendoq;

partu emortuo cogitare, aut laborem cape re, quàm per oleum et uarias pinguedines, item per balnea, aut suffitus, matricem leuem atq; lubricam reddideris, uiamq; exeundi planam ac facilem aperueris, de quibus supra Cap. V. abunde commemoratũ est. Præter hæc, si partus emortuus in latus procedat, tum, si fieri potest, conuertendus est, aptandusq; pro ut ad exeundũ quàm commodiss. uidebitur inungendaq; matrix erit, aut suffitu & odoribus confouenda, donec amplietur, ipsaq; uiam facilem prebeat. Quod si conuerti hoc modo partus nõ potest, neq; suffitu aut ungentis adiuuatur, comminuendus, & in frusta re digendus erit, ut antea diximus. Cæterum si post egestum hoc modo partum, menstrua immodice concitata fluant, adhiberi ea debent, quibus supra Cap. VII. profluuia eiusmodi cohiberi ac sisti docuimus.

At uero si diuerso modo pariens emoriatur inter enitendum, id quod signis, quæ morientes de se prebent, facile deprehendi potest, & partus in utero superstes, spem uitæ ostendat. Principio conuenit morien

tis

tis os,& infra genitalia cum matrice aperta,et reclusa seruare,quo per ea et uitalem spiritum partus capere,& anhelitum reciprocare possit, id quod mulieres mediocrit er paritæ satis norunt.

Deinde reclinate latus sinistrum recto vulnere nouacula incidi atq; aperiri (nam dexterum latus non ita liberum,propter epar quod in eo situm habet ingressum incidenti prebet) & inde partus inserta manu per vulnus eximi,atq; educi debet. Quo pacto q nascũtur ,cæsares dici solent, ut etiam Romæ ille â quo primo cæsarum familia nomẽ adepta fuit, primusq; cæsar, eó quod cæsa matre natus, appellatus est.

DE RECENS NATIS, QVO *modo fouendi,alendi & curandi sint.* Cap. X.

AT postq; natus est infans, statim umbilicus resecandus spacio tres latos digitos in lõgum à corpore relicto, atq; ita obligandus est, ut etiam Auicenna scribit, parti deinde extremæ, ubi resectus est,inspergendus puluis ex bolo Armeno & sanguine draconis, Sarcocolla,myrrha et cy-

mino, singulis pari pondere contritus, inspersoque lana oliuo intincta, & humectata ne decidat, obligari debet: Tametsi alij ũbilicum tres digitos à corpore relictum primum religare, ac deinde præsecare iubent.

Præterea sunt qui dicant perinde ut longitudo umbilici resecti relinquitur, ita & linguam in masculo breuiorem aut longiorem fore. Auicenna quoque de umbilico, p̄sagia quædam capit. Nam mulier, cum primum partum ędidit, umbilicus infantis inspici debet, inquit, qui si in parte qua corpori proximus est, rugas seu sinus quosdã non habet, mulieri deinceps sterilitatem portendit, Contra autem si rugas siue nodos quosdam ostendit, tot partus ac liberos matri ꝓmitttit, quot numero nodi seu rugę in eo deprehenduntur.

His alij addunt, rugas eas, si modico inter se spatio distent, modica pariendi interualla, quoque significare, si longius, longiore etiã temporis interuallo matrem concepturam atque parituram esse.

Præterea rugas si ruffescunt, masculos partus, si candidiores sunt, fœminas signi-

ficare

ficare, Sed hęc de vmbilico, pro pręsenti argumento & loco satis est dixisse.

Cæterum ut unde digressi sumus, eò reuertamur, postquam umbilicus resectus atque obligatus est, totum quoque corpus infantis oleo glandium, perungi non inutile erit, illud enim cutem confirmat, & ceu munit, contra ea quæ foris ledere aut offendere teneram possent; qualia sunt, fumi, frigora, & reliqua, quæ cum à partu statim infantem contingunt, ledere solent,

Post unctionem lauari aqua tepida infantem conuenit naresque digito, cuius ungues præsecti sint, leniter aperiri atque purgari debent.

Nec inutile erit, olei modicum in oculos instillari, Nec non anus quoque infantis contrectari à matre aut nutrice debet, quo citius ad egerendum aluum prouocetur.

Præcipue autem à calore immodico, aut frigore custodiri debet.

Postquam autem umbilici pars extans deciderit, id quod fere post diē tertiū aut quartū fie

fieri solet, conspergi reliqua debent cine-
re, ex cōchilijs quæ in paludibus aut lacub.
passim reperiuntur, aut ex ungula uituli
facto, aut etiam cinere plumbi probe con-
trito & uino temperato. Præterea cum in=
fans inuoluitur, & cunis imponitur, danda
opera est, ut semper quam molliss. eius mē
bra tractentur, deinde unumquodq; mem
brum suo loco, & recte, non confuse aut
distorte illigetur, idq; nō semel uno die, sed
sæpius faciendum est. Quemadmodum
enim in seminarijs arborum fit, perinde ut
recta, aut contorta educuntur, ita eandem
formam adulta tenent, ita etiam infātibus
accidit, qui si recte & legitime inuolucris
suis obligātur, rectis membris, & recto cor
pore crescunt, sin curuati & contorti con-
uoluūtur, distortis atq; incuruatis mēbris
quoq; adolescunt, itaq; & oculi subinde ex
tergendi sūt lineo quam tenerr. aut serico,
& explicāda, extendendaq; brachia, & iux
ta latera utrinq; infra uersus deducenda,
ut recta iacere consuescant, ultra hæc, ue-
sicam quoq; interdum demulceri prodest,
ut eo minore negocio urinam mittat. Et
cum

cum dormitum reponitur, imponenda capiti mitra, aut eius generis aliquid aliud est collocariq́ in cunis eo loco debet ubi neq; frigus illi infestum, neq; æstus molestus esse possit, caput quoq; paulo sublimius reliquo corpore acclinari debet, totiq; ei, suspensa desuper fascia, aut alia materia, umbra inducenda est, ponendumq́ ita ut radij solis interdiu, aut lunæ per noctem oculos nõ perstringant. In uniuersum autem curandum, ut omnia membra quam rectiss. collocentur, ne aut ceruix reflexa, aut tergum nimis elatum, aliaq́ alio modo distorta, & incurnata reclinentur. Porro lauari debet bis aut ter quotidie, semper à somno, & hoc hyeme aqua calida, æstate uero tepida neq; longius in aqua retinere debet, quàm dum corpore incalescat & rubicundus fieri occipiat, curandumq́ est, ne inter lauandum auribus aquam accipiat, inutile enim hoc est, & auditui damnosũ. Postremo cum è balneo recipitur, abstergendus & confouendus est linteis teneris ac molliter calefactis, debetq́ nutrix aut mater, aut quæcunq; è balneo receptum, inuolutura

est

est, primum e gremio suo pronum inclinare, ac tergum leniter mulcere, deinde ut supra diximus, inuoluere, inuoluto autem guttam unam & alteram in nares stillare, id enim uisui prodest, atq; ita tandem loco suo reponere.

DE LACTE ET NVTRICE, & quàm diu infanti mamma praebenda. Caput XI.

CAEterum, quod ad alendum infantem attinet, pręcipue prodest, si mater suo lacte, infantem alat.

Matris enim lac naturę infantis & magis conuenit, magisq; proprium est, praeterea plus nutrimenti confert, propterea q; partus in utero dum fuit, eidem assueuit, eodemq; nutritus est, Ideoq; cum infans iã magis illud ceu notum & consuetum appetit, Deniq; matris lac infanti salubrius q̊q;. Sufficit aũt interdiu bis aut ter infanti mãmam praebere, ut Auicenna tradit. Quanq; uitandum est ne ab initio lacte infantem obruamus, q̊d ita intelligi debet, ne eodem tempore longius lactendo fastidium infanti ingeneremus, Multo enim satius est saepe

pe ac modice lactare puerum, ꝙ immodico lacte semel aut iterũ suggentem opplere. Propterea ꝙ qui hoc modo obruuntur, eorum corpora distenduntur & inflantur, lotiumq́ emittunt, quod imperfectam concoctionem lactis significat.

Quæ quidem si accidant infanti, abstineri ab alimento aliquanto longius debet, donec iusta fame ad cõcoquendum impellitur: Similiter si lac matris acrius paulo foret, ieiuna prębere mammam nunq̃ debet

At uero, si uel ualetudinis caussa, uel q̃a lac ipsius corruptũ & malũ foret, ipsa mater infantem nutrire neq̃at, nutricem comparare licet, sed tñ eam, quæ hisce reb. prædita sit, Primũ ut colore bono, ceruice ualida, pectore aũt lato conspicua sit. Deinde ut neq̃ partui propinquior, neq̃ ab eodem lõgius transgressa sit, ita ut ad sũmum duo menses postq̃ eadem peperit elapsi iã sint, ut masculũ, si talis mõ haberi possit, pepererit. tertio ut sit corpore habito neq̃ gracilẽ ta nimis, neq̃ nimis crassa ac pĩguis. Quarto ut sit proba atq̃ modesta, morib. aũt moderatis, neq̃ iracũda, neq̃ seuera nimis, neque etiam formidulosa.

Eiusmodi enim affectiones & perturba-tiones, perniciosæ sunt, ut quę lac corrum-pant, & unà cum lacte in mores quoque & ingenium sugentis transeunt. Neque enim temere à Poëta additum est, cum ingeni-um durum atque immite describere uellet, ut diceret.

Hircanæque admorunt ubera tygres.

Propterea cauendum est, ne nutrices fatu-as aut lasciuas, ceu sunt indusiariæ, strophi ariæ & id genus sedentariæ aliæ adhibean tur. V. Nutricem conuenit ubera ha-bere plena & fecunda, quæ neque mollia aut flaccida sint, neque tenuitate, aut cōtra mag-nitudine modum excedāt, aut etiam prop ter duritiem minus lactis de se prebeant. Postremo lac matricis quoque inspici de-bet, ne aut nigricans sit, aut cæruleum, aut glaucum, aut rubescens, item ne amarum, aut salsum, aut acidum sit, ne rursum tenue ac fluidum nimis, aut contra crassū ac ping ue, sed æquabiliter candidum atque dulce sit. Et in summa illud lac optimum atque electiss. erit, quod instillatum modice ung-uibus digitorum, neque subsistet & adhere

bit

bit, si digitum declines ac moueas, neq; defluet si eundem ęqualiter immotum teneas, nam quod cito effluit, tenue nimis, quod tenatius adhęret, spissum nimis ac pingue ducendum est, medium autem inter utrunq; horum optimum.

Quod si forte tum accidat, ut lac matricis calidum nimis atq; acre foret, sugendum infanti dare non debet ieiuna, & anteq; ipsa cibum sumpserit. Fit quoq; interdum ut lac matricis decrescat ac deficiat, id quod uarijs ex caussis euenire solet.

Aut enim ualetudine corporis contingit, aut morbo seu uitio uberis, aut frigore & obstructione eiusdem, aut quod ea subtrahuntur, ex quibus lac generari debet, aut deniq; quod fame ac siti nutrix afficiatur, Quæ caussæ ut probe quidem cognoscendę sunt, ita super his medicos consulere, eorunq; ad medicandum opera hoc loco uti decet.

Nos tamen, ut nihil saluti atq; utilitati publicæ deesse pateremur, quædam remedia hic subiunximus, quæ mulieribus hoc malo laborantibus maxime salubria, & ad

iuuandum efficacia putauimus, Proinde ut lac nutricis crescat & augeatur, accipe pastinacam, eiusq́ semen aut radicem, nutrici uescendam prebe. Aut feniculi semen siue radicem, iure hordei aut cicerculæ decoctam, inter reliqua, quibus uescitur, sumendam dato. Item vbere ouillo unà cum eiusdē lacte uesci eodem ꝓdest. Item ꝓdest, drachmā lumbrici arefacti & contriti, ex lumbricorū terrestrium aqua hordei decocta sūpsisse. Item accipe butiri vaccini, unciam. 1. eamq́ maceratā, & colliquatā uino nutrici bibendam dato. Vtile quoq́ erit, uentosas sub ubera, cute tamē non incisa admouere. Item ꝓdest emplastrum ex thure, Mastiche, ac pice uberibus, aut infra impositum cute, prius oleo perunge, ne nimis tenaciter illā apprehendat, aut stringat. Item prodest ubera leniter fricare & permulcere, aut in aqua calida, à prandio aut cena, inter balneandum, eadem sugenda præbere infanti. Item accipe oleū Lilij candidi, aut violæ, in hoc muscum, thus & Laudanū contunde ac macera, eoq́ liquore lanam madefactam uberibus, subinde

inducito, eademq́ ita confoueto. Aut rursum confoueto eodem vino, mentha, rosa, viola, & xylo aloë decocto. Item proderit uesci iure gallinaceo, cynamomo, Macide, cardamomo, & luteo oui temperato. Item uesci caseo recẽti eadem debet, et lacte, debetq́ omni labore ac opere magno & difficili abstinere. Nec non pulmentaria quoq́ ex farina fabali, oryza, ac pane similaceo sicco, & lacte ac saccaro, temperata, addito etiam semine feniculi aliquanto, ualde prosunt. Item accipe Anisi, Sileris mõtani, singulorum drachmas ternas, cristalli drachmas duas, eaq́ in puluerem redacta, & altero tanto saccari addito, mane, meridie ac uesperi circiter decies epotanda dato. Item accipe feniculi seminis siue foliorũ & Marrubij manipulos binos, seminis Anisi drachmas. 4. scrupulũ unum croci triti, p̃terea butiri recẽtis vncias. 3. eaq́ oĩa sufficiẽti aq̃ decocta in emplastrũ redige, ipsumq́ emplastrũ adhuc calidum, pectore nutricis impone. Item accipe cymini sesquunciã contriti, idq́ cũ aquæ libris sex, defecati mellis uncijs tribus, in ollã nouã impositũ ad tertiã partẽ igne decoquito, decoctũ hoc nutrici

bibendum ſubinde dato. Item accipe Betæ ſatis & bene lotæ, unciam. I. Cymini ſemiunciam; mellis uncias ſex, eaq́ contrita & macerata inter ſe, in electuarium redige mane ac ueſperi ſingula cochlearia nutrici abſorbenda dato.

Item accipe Criſtalli bene contriti drachmas duas, easq́ in partes quattuor diuide, ſingulasq́ partes per dies quattuor mane nutrici cum ture ciceris aut piſi ſumendas dato. Præterea fæcundant atq́ augent lac, hæc quæ ſequuntur quoq́, Anetum, ſemen aneti, ſemen Aniſi, Marrubium, Cardomomi, caſeus recens, ius ex caſeo ueteri, Cicer, Criſtallus tritus & cum melle hauſtus, Lactuca, feniculum, uinum in q̄ roſmarinus aut ſerpillum decoctum fuerit.

Item ſi nutrix continentior fuerit, Nam crebra uenus, exhaurit, & lac inſipidum, atq́ infanti ingratum reddit. Proinde etiā lac quod eiusmodi eſt raro ab infante retinetur aut concoquitur, ſed, ut plurimum fit, per uomitum rurſus egeritur. Cæterum non inutile fuerit, infantem ut primū natus erit, non ſuæ matris, ſed alterius lac

primo

primo die sugere, propterea quod colostrum, ita enim uocant, à partu statim & primo die in omnibus otiantibus densatur & ceu congelatum erit. Similiter si nutricem euenier ex fluxu laborare, aut aluo obstructam esse, & ob id medicamenta quæ aluũ cient insumpsisse, proderit alteri, dum illa conualescat infantem lactandum commendare.

Porro ubi à lactando puer cubitum reponitur, & cunarum agitatione somnus prouocatur, agitari debet non uiolente ac duriter, ne lac paulo ante sumptum, eo motu in corpore infantis corrumpatur ipsumque lædat.

Preberi autem infanti mammam Auicenna per totum biennium iubet, sed nostra consuetudo obtinuit, ut non ultra annum fermè prebeamns. Deinde ubi ablactare placet, non subito id faciendum est, sed paulatim, faciendique uelut globuli quidam, aut crustulæ ex pane & saccaro, à quibus ad consuetudinem ciborum grandiorum puer uelut manu ducatur.

Atque hęc de prima educatione infantis

ſufficiant, neq; enim clam me eſt plura etiam ſupereſſe, quæ ad curam huius ætatis pertinent, quo modo tractandi atq; fouendi circa dentitionem pueri ſint, de quibus Auicenna non pauca tradit, ſed nos breuitatis cauſſa, ea ex alijs petenda atq; diſcenda lectori relinquimus.

DE VARIIS MORBIS *& caſibus, in quos recens nati incidere ſolent, & quo pacto ijsdem ſuccurendum,* *Caput ultimum.*

Supereſt igitur ut de morbis atq; periculis, quibus recens nati uarie ac paſſim implicari ſolẽt, de eorũq; medicinis dicamus, id enim ultimo loco facturos nos à principio polliciti ſumus. Quamuis autem infinita penè ſunt mala, quæ huic ætati accidere ab Hyppocrate, Galeno, Raſi, Auicenna, atq; alijs narrantur, nos tamen reliquis ob breuitatem prætermiſſis, ea tantum hic commemorabimus eorumq; curam ac rationem deſcribemus, quæ maxime communia, plurimiſq; nota eſſe uidentur.

Proinde quæ recens natis & infantibus accide=

accidere ſolent, præcipue hæc ſunt.

Exulceratio gingiuæ

Fluxus ſiue concitatio alui.

Aſtrictio alui.

Spaſmus ſeu diſtentio neruorum.

Tuſſis & deſtillatio.

Difficultas ſpirandi.

Puſtulę, ſeu ut uocant, ueſicæ linguæ.

Exulceratio oris.

Humor fluens aurium.

Apoſtema cerebri.

Oculorum tumor.

Oculorum albugo.

Febricula ſiue calores immodici.

Tormina,

Corpus intumeſcens & turgidum.

Sternutatio crebra.

Veſiculæ corporis ſeu papulæ.

Iuflammatio teſtium,

Tumor umbilici.

Inſomnia. Singultus.

Nauſea ſiue appetitus uomendi.

Somniorum terror.

Mater puerorũ, ita eñ uocãt morbi genus

Procidentia ſedis.
Tenaſmus.
Tineæ alui.
Intertrigo.
Epilepſia.
Macies.
Tabes.
Paralyſis.
Tremor membrorum.
Calculus.
Oculi ſtrabi.

De horum itaq; cura atq; remedijs ordine deinceps dicemus, ac primũ de Exulceratione gingiuę, ſolent enim parua quædam apoſtemata infantium gingiuis aut circa maxillarum uertebras, cum dentiunt adnaſci. Proinde cõtra hęc ꝓdeſt, gingiuas atq; ipſa ulcera leniter mulceri ac digitis perfricari, deinde adipe gallinarum, cerebro leporis, oleo camomillæ, cum melle aut terebinthina, quæ melle mixta erit abunde ac ſatis inungi ac collui. Poſtremo calidam aquam, in qua Camomilla & Anetũ decocta fuerint, ſuperne duarum ſpithamarum altitudine capiti infundi.

De

DE FLVXV SIVE CONcitatione alui.

QVoties infantis aluus concitatior erit fluxuq; tenebitur, Accipe semen rosæ, siue antheram, ut uocant, Cyminum, Anisum & semen Appij, eaq; omnia contrita & in emplastrum macerata, uentri infantis impone. Quòd si hoc remedio aluus non sistetur, accipe coagulum hœdi, pondere oboli, hoc est, quantum sexta pars drachmę pendet, aut paulo plus, idq; cum aqua frigida absorbendum dato, totumq; eum diem infantem à lacte abstineto, ne haustũ in stomacho coëat, sed interea ouorum lutea mediocriter elixa, aut panẽ similaceũ, aqua coctum, aut pulmentum quoq; ex similagine & aqua coctum, pro cibo dato.

Præterea si illud quod excernitur colore flauum erit, sirupum quoq; ex rosa aut malo agresti, aut malo granato, cum modica aqua menthæ temperatum, bibendum infanti dato. Aliud remedium, Accipe fermentum, & in aqua maceratum ac tritum per pannum colato, deinde sirupum uiolarum pondere oboli, Spodium (hoc ẽ ebur

combuſtum)pondere ſcrupuli, & Gallæ, drachmam cum dimidia, unà omnia temperata infanti abſorbenda prebeto.

Item accipe ſemen Oxilapatij, idq́ contere, & cum aſſati oui luteo ſubige, ſubactum infanti edendum dato. Item accipe gallam eamq́ in puluerem redige, redactã aqua decoque, eaq́ aqua farina hordei, aut milij ſubacta, emplaſtrũ facito, & infantis uentri imponito. Quod ſi hoc nihil profeceris, accipe præter hęc Acatiæ et ceruſſę, ſingulorum drachmã. I. Opij obolũ. I. ſaccari drachmam. I. & ex ijs ſimul temperatis, peſſarium facito lõgitudine ſeſquidigitali, craſſitudine aũt duplicis culmi, & id ſedi infantis inſerito, aluumq́ ſiſtet.

Rurſum ſi excrementa candicantia ſint, accipe octauam drachmæ partem ex galla muſcata, eamq́ cum ſucco Cydonij, & thuris albi ſcrupulo vno temperatum, puero ſorbenda dato. Item accipe Croci vnciam, Myrrhæ quadrantem, eaq́ cũ uino rubeo tempera, temperata emplaſtri modo uentri infantis impone. Item accipe farinã ex hordeo, eamq́ cũ ſucco plantaginis, & aceti modico ſubige, ſubactã uentri infan-

tis emplastri uice impone. Item accipe Cẽtinodiæ herbæ succũ, & albumen oui, ijsq́ puluerem rosæ purpureæ, & puluerẽ Hæmatite, mastichen, thus, bolum armenum, Sanguinem draconis, & quã uocant psidã, simul subige ac macera, & emplastrũ inde factum, infantis uentri impone.

Item aqua in qua purpureæ rosæ decoctæ fuerint, infantem lauasse eodem, ꝓdest.

Item accipe succum Consolidæ maioris, succum plantaginis maioris & minoris, et in ijs lutũ è ueteri fornace ademptum, macera, maceratumq́ emplastri modo corpori infantis superimpone.

DE ALVO ASTRICTO.

Quod si contrà infantis aluus astrictior, neq́ egerendo facilis fuerit, supositorium, ex melle conficiendum erit, crassitudine uidelicet culmi duplicis, longitudine aũt digiti minimi, idem coquendum, donec consolidetur & indurescat, & ex inde oleo tinctũ, in aluum infantis inserendum. Idem confici ex radice caulis bethæ, aut radice herbę eius, quæ Ireos dicitur, mensura ut supra, potest, tinctumq́ eodem mõ inseri,

Item eòdem prodest mellis tantũ quãta ciceris magnitudo est, sumpsisse, corpusq́

leniter demulceri, idemq; lana, oleo humectata abstergi, aut fel bubulum lanę implicatum umbilico imponi.

Item prodest nutrici medicamēto, quod aluum ciet, dato, postridie infantē eiusdem uberibus & lacti admouisse.

Item accipe stercoris muris, dimidium drachmæ, idq; cum adipe renis hircini contere, & ex inde suppositorium ea mensura, quam supra posuimus, confectum, sedi infantis immitte.

Item accipe foliorum Malueę & Altheæ singulos manipulos, feni greci & seminis lini singulos manipulos, ibisci uncias duas, ficus decem, hæc omnia, aqua decocta, in mortarium inijce, & contunde, quæ cum pulmenti speciem referent, ijsdem butyri, & adipis gallinacei, uncias binas & croci scrupulam unam adde, emplastrumq; inde factum, & linteo, crassitudine culmi inductum, uentri infantis per diem ac noctem tepidum obligato. Quod si aluum hoc non mouebit, Accipe amplius Aloes drachmam. I. Hellebori albi ac nigri singulorum grana quindecim, hæc pariter contusa.

tuſa, & in puluerem redacta, ſucco ebuli, aut felle bubulo, menſura trium cochleari um ſubige, ac tempera, eoq́ꝫ liquore lanam tinctam atqꝫ humectatam, vmbilico infan tis, latam palmam impone atqꝫ obliga.

Item accipe ſuccum ebuli, & farinam molendini, quod uocant, ex ijs pulmētum coque, coctum linteo craſſitudine pennæ inductum, emplaſtri modo umbilico & in fra, ita ut ſtomachum non contingat, infan ti impone.

Item accipe roſæ purpureæ, manipulos duos, eosq́ꝫ ſacculo quattuor digitos lato in ditos aqua ea qua fabri cādens ferrum ex-tinguere ſolent, addito nonnihil aceti, de-coque, deinde ſacculum expreſſum infan-tis ſtomacho ſuper impone.

Item butyrum iuglandis calici ſeu teſtæ infuſum, infantis vmbilico illiga. Quanqꝫ et toti uentri butyrum illitum et inunctū non parum ad hanc rem conducit.

CONTRA SPASMVM.

AT ſi quando contingat, ut infans mor bo, quem Spaſmon uocant, torqueatur, id quod plerumqꝫ fit, ex mala concoctione.

aut

aut imbecillitate attrahentium, præcipue pueris paulo pinguioribus, & vuidis existentibus, perungendus infans est oleo lilij, eius quod uiolam colore refert; aut etiam oleo candidi lilij, aut oleo de Reni, ut vulgo appellant. Atq; hic, si spasmus infantem corripit, tunc cum membra ceu sunt brahia & pedes, protendit & ab se proijcit (q̃ le inter osciandum fermè fieri solet) aqua, in qua Tabsus barbatus, ut dicitur, decoctus fuerit, lauari ac balneari infans debet, aut oleo uiolæ, & oleo amigdali dulcis, utroq; inter se mixto ac temperato, perũgi. Quod si calor uehementior erit, oliuo simplici, aut oleo uiolæ, cum cæra alba modica temperato, laborantem perunge, capitiq́; oleum uiolæ infunde.

CONTRA TVSSIM *seu destillationem.*

Nonnunq; uehementior quoq; tussis infantes infestat, destillationesq; ex capite, in nasum, os, ac pectus descendunt, quod ubi fiet, hoc modo subueniendum affectis ac laborantibus erit.

Capiti infantis superne, ex alto duarum spithamarum, aquam calidam infunde, idq;

idq; per mediam horam continue fac, lingua eiusdem interea melle colluta & inuncta, Postea, inserta leniter manu, aut instrumento aliquo, linguæ interiorem imamq; partem modice deprime, ut ex eo uomitu concito, crassos atq; uiscosos humores, qui bus tum abundat infans, emoueat expuatq;, eoq; facto conualescet.

Aut accipe gummi arabicum, gummi Tragachantum, semen Cydonij, succum Glycyrrhizæ, & saccarum penidium, eaq; simul contusa, puero quottidie cũ lacte recens mulcta, modice absorbenda dato.

Item accipe nucleos amygdalæ dulcis, eosq; deglube primum, deinde in mortario contunde, contusos cum succo feniculi, aut aqua eiusdem decoque, decoctumq; mane ac uesperi infanti bibendum præbe.

Item eodem prodest aqua marathri, cũ lacte temperata, & epota. Quod si tussis palatum & linguam infantis exasperasset, accipe seminis Cydonij duo cochlearia modice contusa, eaq; per horas duas aut tres calida aq̃ macerari sine, deinde ex maceratis

uiscosi-

uiſcoſitatem & craſſum humorem exprime per cotum, & quod reliquum eſt, cum ſaccaro penidio, & oleo amygdalę dulcis defrigi ad focū in ſartagine facito, & inde in electuarium redactum, ſubinde infanti ſorbendum dato. Et ſi calor cū tuſſi ingraueſceret, electuario huic, ſuccum granati dulcis affundito.

Item contra tuſſim & calorem, accipe papaueris candidi & dragaganti, quod dicitur drachmas binas, granorum cucurbitæ ſtrictorum drachmas quatuor, eaq; omnia bene contuſa, cum aqua in qua ſebaſtæ aut vuæ paſſæ decoctę fuerint, tempera, & puero ſubinde ſorbenda dato.

Item accipe paſſulas & exempto ſemine eas in ſartagine ſeu cacabo ferreo, cū aqua decoque, ita tamen ne quid eorum igne ſuperante torreatur. Exinde à foco remotas in mortario probe contunde, & cum ſaccaro penidio ſubige, & magnitudine iuglandis mane ac ueſperi ſorbendas infanti dato.

Rurſum ſi tuſſis ex materia frigida proueniſſet, accipe aliquantum myrrhæ con-

tritæ

tritæ, & cũ melle eliquato, & olei amygdalæ dulcis, aliquanto subige ac tempera, atq; inde infanti sumendam præbe.

Præterea nutricem quoq; oportet omnia ea uitare, quę tussim mouent ac generant, ut sunt acetum, cibi nimium salsi, nuces, & omnia acria. Eadem quoq; infantis pectus butiro, & eo quod dialtheas uocãt, perungere debet.

Item contra tussim, accipe Acinos, seu vuas passas, easq; in sartagine frictas, contunde, & exinde adde tantundem saccari penidij, cum oleo uiolarum aliquanto, & electuarium inde factum liquidum, subinde infanti magnitudine auellanæ sorbendum præbe.

CONTRA DIFFICVLtatem spirandi.

ACcidit infantibus difficultas spirandi quoq;, quam græci dispnaœm uocant. Ad hãc subleuandam, accipe semen lini, & id contritum melle tempera, & subinde infanti dato. Quod si morbus ingrauescat, & præcordia obstruãtur, aures & quæ circum aures sunt, oliuo bene atq; ab

unde perungito, nec non linguam quoq;, ut uomitus cieatur, præterea aquam calidam in os instillato, & aliquantum seminis lini contriti, & cum melle temperati, & in modum electuarij subacto, edendũ dato.

Aliud medicamentum, Accipe cotum seu semina ea, quæ lanæ inuoluta reperiuntur, eaq; contusa, cum assati oui luteo, infanti sorbenda dato. Quòd si ad difficultatem spirandi accessit fluxus uentris, sorbendum dato syrupum Myrtinum, cum melle coctum, aut dactylos cum lacte & farina tritici coctos.

CONTRA PVSTVLAS seu (ut uocant) uesicas linguæ.

ACcidit infantibus quoq;, ut pustulæ illius linguæ innascantur & ori, quod quidem ex acrimonia lactis prouenit, ore ac lingua infantum ita teneris ac mollib. ut leui aliquo contactu offendantur. Proinde periculosum quoq; infantibus est, præterq̃ q̃d molestum, lactis acredine ita inuri, Nam ex pustulis, quæ immaturæ sunt, & nigrescunt, eędem lethales plerunq; sunt, quæ aũt albæ sunt aut flauescunt, et minus pericu-

periculi habẽt. Aduerſus malũ igitur hoc, accipe uiolas contritas, atq; ori infantis im pone. Aut accipe uiolas, roſas, & quę xylo caracta uocant, ſimulq; trita omnia, pu- ſtulis offunde. Item accipe ſuccum lactu- cæ, ſuccum ſolatri, & ſuccum portulacæ, quæ ubi ſimul cõmiſcueris, & inter ſe tem peraueris, puſtulis infantis illine. Quòd ſi puſtulæ nigreſcerent, adde prædictis gly- cirrhizam contuſam. Rurſum ſi eædem humidæ fuerint, accipe myrrham, gallam, & corticem thuris, eaq; bene trita, ac mel- le temperata, linguæ infantis illine.

Item accipe ſuccum mori auſteri, aut ex vuis immmaturis expreſſum, quod a- greſte uocant, eoq; linguam inunge.

Item proderit puſtulas uino ablui & ue lut detergi, poſtea gallę, aut corticis thuris puluerem tritum, inſpergi.

Quod ſi remedio præſentiori & acrio- re uti uoles, accipe Boli Armeni, Pſidæ, & Sumach, ſingulorũ drachmas ternas, præ terea gallę drachmas duas, aluminis drach

mam unam, hæc omnia contusa & trita cribro percolato, eumq́ꝫ puluerem pustulis inspergito.

Rursum si pustulæ hæ ruffescunt, multoq́ꝫ sputo os replent, nutricis erit humidis atqꝫ frigidis uesci, deinde lentes perbene commanducatas, ori infantis ac linguæ imponere.

Item eodem confert amylum, aqua rosarum maceratum & subactum, liguæq́ꝫ infantis impositum.

Item succus granatorum, succus Cydoniorum, aut succus malorum macianorũ, eodem modo impositus linguæ, prodest.

Rursum si pustulæ flauescunt, tunc superioribus succis, misce succum lactucæ quoqꝫ, & succum portulacæ. Postremo si candicant eadem, accipe myrrhæ & croci, singulas drachmas, saccari autẽ candidi drachmas duas, ijsq́ꝫ in puluerem redactis pustulas ac linguam infantis consperge.

EXVLCERATIO SEV *fissuræ oris.*

FIt quoqꝫ propter duritiem papillarũ nutricis, ut nonnunqꝫ labia, aut os infantis exul-

exulceretur, & uelut fissuris quibusdam distringatur, quod cum factum est, accipe lanam purgatam, seu ut nostra uocat lingua, tractam, eamq́ succo plantaginis, aut butyro non cocto, aut recenti adipi gallinaceo, & ijs omnibus calidis, intincta atq; madefacta, infantis os ac labia inunge.

APOSTEMATA AVRIUM, ET HUMOR FLUENS.

INterdum aures quoq; infantium humore fluunt, id quod ex abundati corporis humore, et p̄cipue cerebri, prouenire solet.

Proinde malum hoc sic curabis, accipe lanam, eamq́ melle cum uino rubeo mixto, & item aluminis triti aut croci modico temperato, humecta, deinde ex eadem, uelut quoddam p essarium aut liciniam factā in aures infantis insere, & cum lana humorem & sordes quæ in aure sunt, attraxerit, eandem ex aure exime, aliamq́ nouam & recentem in locum repone. Quod si humor qui ex aure manat, purulentus fuerit, accipe mel coctum, & aqua temperatum, in aurem immitte.

Aut accipe gallam tritam, eamq́ aceto

temperatam, eodem modo adhibe. Rursum si dolor aurium, ex flatu ac uentositate & humore proueniet, coquendum erit origanum, uel myrrha, cum oliuo, & coctum in aures tepidum instillandum.

APOSTEMA cerebri.

AT uero si cerebro infantis apostema aliquod inflammatum (ut fit nonnunquam) innascatur, & ex eo fauces aut oculi dolore uexantur, aciesque pallere aut flauescere incipit, tum ea adhibenda erunt, quæ cerebrum refrigerent & humectent, hoc mō.

Accipe cucurbitæ solatri, & portulacæ succos, ijsque oleo rosarum temperatis, lanā intinge & humecta, humectatam capiti infantis impone, & quoties exiccata eadem fuerit, recentem et madefactam aliam, priore ablata, in locum repone.

OCVLORVM TVMOR.

COntra oculorū tumorem, accipe Licium, id succi genus est & lacte muliebri temperatum, oculis impone, tenerisque linteis obliga, postea oculos ipsos, aqua, cum qua Camomilla & basilicon, cocta fuerint,

ablue

ablue. Quod si aũt inter tumescendũ oculi ipsi nõ rubescãt, neq; frons inflammata foret, accipe myrrhã, aloën, crocũ, & rosarũ folia, eaq; simul uino ueteri tempata & subacta, tenero aliq linteo oculis illiga, narib. autem impone ambræ aliquantum, lacte muliebri subactum.

CALBVGO OCVLORVM.

Contra albuginẽ oculorũ, q plerunq; ex nimio fletu infantib. oritur, succũ solatri oculis instilla. Et si fore ex eadem caussa oculorũ venæ rubore, scabie et tumore suffunderentur, eodẽ solatri succo, eas inũge.

CONTRA IMMODICOS *calores seu febriculas.*

SI uero infanti calores immodici & præter naturam (quã latini febrim appellãt) accidat. Nutricis primum officium erit, ijs uesci, quæ refrigerant & humectant, deinde infanti danda hæc, succus mali granati, aqua cucurbitæ, saccaro, & camphorę aliquanto, temperata.

Proderit item ad sudandum infantem prouocare.

Item accipe farinam hordei, eamque

absynthij, plantaginis, maluæ, & semper-
uiuæ, siue sedi, succis inter se mixtis subi-
ge, ex quo emplastrum factum, pectori in
fantis impone.

Item perunge frontem infantis oleo ro
sarum, admixto populeo unguento, simili
ter & tempora & brachia, & manus circa
arteriæ pulsum, & pedes circa talos, eo-
dem unguento, & eo egelido, inunge.

Item accipe farinam hordei, rosas ari-
das, & in puluerem redactas, easq́ simul
cum aqua rosarum, & aqua Endiuiæ tem-
peratas subige, & inde emplastrum factũ,
corpori infantis impone.

Præterea quoties infans lauabitur, ea a-
qua lauetur, cum qua coctæ fuerint quæ
cunq́ infrigidant, ut sunt lactuca, portula
ca, Endiuia, Epatica, plãtago. & id genus.

CONTRA TORMINA *uentris.*

AT si infans torminibus uentris labo-
ret, id quod ex eo deprehenditur, cum &
plorat immodice, & cũ clamore in latera,
nũc huc, nunc illuc se iactat. Fouendus
est uenter imposita lana, quæ calida aqua,
oliuo

oliuo & ceræ modico humectata fuerit.

CORPVS INTVMEscens ac turgidum.

QVòd si infans toto corpore, aut aliqua eius parte intumescat, accipe Sambuci atque Ebuli cymas siue summitates, & decoctas uino albo, infanti circumuolue, præsertim, si magno calore non inflammetur.

At si cum dolore capitis uenter turgescat quoque, tunc accipe myrrham, aloen, Epaticum & crocum, eaque simul contusa, fabarum succo tempera, capitique infantis impone.

STERNVTATIO crebra.

INterdum accidit infantibus, ut crebra sternutatione infestentur, cuius rei caussa siest apostema cerebri, imponenda capiti eius ea sunt, quæ refrigerant, siue ex oleo, siue unguento, siue succo & cæteris id genus. At si ex alia caussa nō ex apostemate hoc malum prouenerit, Basilicum contere, siue siccum siue uiride erit, contritumque naribus infantis insere. Quod si sternutatio hæc cum calore inciperet, oculique infan

tis, quasi retro cessisse uiderentur, tum capiti eius folia portulacæ impone, aut cucurbitam tenuiter rasam, cum rosarum oleo, & farina hordei temperatã, addito etiam uitello oui.

PAPVLAE QVAS CVTIS *uesiculas uocant.*

PApulę in corpore infantis, si nigrescũt lethale est, quo magis periculosum erit, si eędẽ frequentes et crebæ fuerint. At si candicant, minus periculi portendunt, puero-cq; conualescere licet, Itidem, si rufescant.

Proinde accipe folia rosæ rubentis, folia myrti, & tamarisci, eaq; cum aqua coque, et linteum aqua, in qua decocta fuerint madefactum, papulis infantis impone.

Item vngere infantem oleo rosarum, myrti, ac tamarisci, eodom modo prodest. Quòd si papulæ candicent, aut rufescant, sine primum ut maturescant, & postq; maturuerint, tũ demum curam adhibe. Suppurascentibus autem illis, & iam apertis, vngentum cerussæ, inunge.

Nec non proderit papulas, mulsa aqua, Hydromelle, in quo uitrum maceratum

ac tem-

ac temperatum fuerit, collui. Nec ignoro, plura in hunc usum remedia ab Auicenna tradi, q̃ tum si quis uolet, ex eo petat, nos em̃ pro modo huius libelli, satis habemus unum atq; alterum, & quod conferre maxime uisum erat, huc apposuisse.

TVMOR INGVINVM uel inflammatio testium.

CAeterum accidit interdũ infantibus, ut ex nimio ploratu circa inguina, & in interiore parte feminũ intumescãt, nõnunq̃ etiam rumpantur. Aduersus hęc accipe semen, q̃ nostri Ameos dicunt, cõtritũ, & luteo oui temperatum, tumori aut rupturæ impone, impositumq; tenui aliq̃ linteo obliga. Aut si magis placet, accipe Lupinos amaros, uinoq; maceratos, addita myrrha, eidem uino incoque, & emplastrum inde factũ, tumori ac læsæ parti impone. Aliud remedium. Accipe aluminis drachmas. 15. gallæ drachmas vndecim, contusa simul cum uino rubeo decoque, eò usq;, donec in crassum liquorẽ redigantur, quem deinde

rupturæ

rupturæ siue ramicibus, ut latini uocant, impone, super imposita spongia quoq;, aceto aqua mixto, humectata, ac subinde, cum defluit renouata. Quanq; poteris idem decoctum cum glutino ex coriorum præsegminibus cocto, lintheo inducere siue illinere, illudq; postea affectæ parti obligare, & idem quoties defluit renouare.

TVMOR VMBILICI.

ACcidit item infantibus, ut vmbilicus tumore suffundatur, præsertim tunc, cum à partu resecatur. Contra hunc igitur tumorem accipe Spicam Celticam, quã vulgus magdalenæ florem appellat, quam etiam lixiuio imponunt, & addito oleo Sesami, cum Terebinthina, ad focum decoque, postea in decocto lanã humectatam, crassitudine digituli, vmbilico infantis impone.

At si infantis vmbilicus ex nimio ploratu, aut tussi, aut iactu, ictuue ĩtumuisset, aduersus hoc accipe lupinos, & puluerem ex linteis puris ac ueteribus concrematis, redactum, eaq; cum uino rubeo temperata, & cãnabinæ (ut sic loquar) stupæ, infusam siue illitam, vmbilico impone.

Insom-

INSOMNIA.

CONtra inſomniam, hoc eſt, cũ infans ſuo ac legitimo ſomno deſtitutus, tempus omne uagiendo terit, accipe caules papaueris aut caliculos eiusdem, ũnà cum ſemine, & addito oleo lactucæ, oleoq́ꝫ papaueris, inter ſe omnia temperata, fronti atq́ꝫ temporibus infantis faſcia aliqua tenui, illiga.

Quod ſi talis inſomnia, ut fit interdum, ex lactis quod ex nutrice ſugit, impuritate accidat, Accipe oleum uiolarum, & addito aceti modico, naribus infantis ſubinde inſtilla. Aut accipe oleum roſarum, ſucco lactucæ temperatum, eoq́ꝫ caput infantis perunge & ſtomachum. Præterea cura, ut nutricis lac melius reddatur.

Item ſyrupum accipe, ex papauere albo temperatum, & infanti ſorbendum da, frontem autem & tempora oleo uiolarũ, in quo Croci aliquantum & oppium intrita erunt, inunge.

SINGVLTVS.

COntra ſingultum accipe nucem indicam, eamq́ꝫ tritam, & ſaccaro temperatã, infanti edendam dato.

Acci-

Accidit autem ſingultus, uel ex nimio cibo, uel ex defectu cibi, & inanitate ſtomachi. Itaq; ex abundantia cibi, aut frigidate ſtomachi quoties prouenerit, ſtomachum oleo laurino calefacto, inungi conueniet, aut emplaſtrum ex aneti ſemine, trito & ſucco menthæ, temperatum calidum, ſtomacho ſuper impone. Rurſum ſi ex carentia cibi & ſtomacho famelico ſingultus oritur, accipe oleum uiolarum, aut roſarum, aut etiam ſuccum Endiuiæ, ſeu aliarũ herbarũ, quę vim infrigidandi habent, eaq; lacte muliebri temperata, ſtomacho inũge.

Lac quoq; & alia ſuauia & utilia bibenda eidem prebe. Neq; te moueat, ſi reijciat etiam per uomitum, quæ abſorbenda dederis, Nam ſemper tantum remanebit, quantum ad ſtomachum fouendum atq; humectandum ſatis erit.

NAVSEA SIVE APpetitus uomendi.

Contra nimiam uomendi appetentiam gariophilorum tritorum, quaterna grana infanti ſumenda prebe.

Item accipe maſtiches, thuris candidi, & foli

& foliorum rubentis rosæ, quantum satis iudicaueris, eaq; omnia trita, & succo menthæ temperata in emplastrum redige, idq; stomacho infantis impone. & si vomitio hæc crebrior, & ualidior erit, supradictis aceti non nihil admisce.

Aliter, Accipe similam candidam, eamq; torre, donec ruffescat, deinde contusam rursum aceto immitte, additosq; ouorum uitello duro cocto, Mastiche, thure, & gũmi arabico, omnia inter se subige, ac succo menthæ temperata, in emplastrum redige, idq; stomachi orificio infantis impone.

Ori autem eiusdem tostum seu recalefactum panem oppone. Caussæ autem huius mali tres fermè sunt, prima, si plus sugendo lactis infans hausit, quàm concoquere potest.

Altera, si lac nutricis tenue, aquosum, humidũ et fluidum. nimis ẽ. Tertia, si idem lac impurum ac feculentũ, & ex his caussis præcipue uomitus mouetur, si accidit stomachus imbecillis ac humidus. Itaq; infanti

his ra

his rationibus medicari oportet. Primum ut minus q̃ ante ſugendũ prebeàs, lacteq́ pro modo abſtineas. Deinde ut id quod reĳcitur obſerues, an acetum redoleat, & an candicet. Nam ſi hoc fit, accipe candidi thuris grana octo, rutæ aridæ grana viginti, eaq́ trita & temperata cum ſyrupo roſarum rubentium, puero ſorbenda dato.

Aut nutrici cuminum dato, quod commãdcandũ puero in os inſerat, atq́ illinat. Prodeſt et ſirupum granatorum, cum puluere menthæ tritæ, infanti datum.

Item accipe xylo aloës, drachmam vnam, maſtiches drachmæ dimidium, Gallæ grana decem, eaq́ trita, et ſyrupo roſaceo temperata, addita galla muſcata, infanti ante lactandum ſubinde ſorbenda dato. Stomacho præterea emplaſtrum hoc quod ſequitur impone. Accipe Maſtiches, Accatiæ, Xylo aloes, gallæ, thuris candidi, toſti panis, ſingulorum pondus par, eaq́ contrita unà cũ roſis rubentibus & ſyrupo roſarũ tempe rata, ſtomacho infantis impone.

Rurſum autem ſi id quod uomitu reĳciatur, non oleret acetum, ſed aliud quippiam

am acerbum, neq; etiam colore candicans, sed pallescens magis foret, tunc infanti succum agrestis, quod dicitur, aut succum Cidoniorum, hauriendum prebe.

Emplastrum autem huius generis adhibe. Accipe farinam hordei, summitates seu cymas mori agrestis, seu, ut vulgo uocant, morobacci, et psidam hoc est corticem mali granati, & hæc omnia simul contrita, & aqua rosarum temperata, stomachi infantis impone.

Præterea si stomachus infantis foret humidior, & minus concoquens, perūge eundem foris aqua rosarum, in qua muscus tritus sit, aut aqua Myrti, bibendum autem prebe succum cydoniorum, cum modico gariophilorum, et saccari, aut gallæ muscatæ scrupulo temperatum & mixtum.

IN SOMNIA TERRIFICA.

NEcnon terrifica insomnia infantes interdum inquietare solent, quæ plerūq; ex abundantia alimentorum seu cibi proueniunt, ea sic procurari debent. Principio caue ne statim à cibo cubitum infantem re-

ponas, deinde aliquantum mellis, lingendum prebe, quo ea quæ concoctu difficiliora sunt, facilius concoquantur, & deinde cætera ad aluum & incrementa cogantur.

Item quottidie infanti septuncem drachmæ, eius electuarij, quod diamuscum, aut diapliris uocant, sorbendum prebe. Theriaca quoque non parum hoc loco prodest, cum lacte sumpta, ut Rasis quoque probat.

MATER PVEORVM.

EST præterea morbus, quæ puerorum mater vulgari nomine uocatur, quæ non nihil cum Epilepsia cõmune habet, & infantes plerunque, cum lactantur infestat.

Cuius signa sunt hæc, frequens ploratus, terror inter dormiendum, vigiliæ, calores immodici, & fœtens anima.

Prouenitque etiam hic ex imperfecta concoctione, cum lactis plus infanti quàm concoquere potest, prebetur.

Itaque cum huic succurrere uoles, primum cura ut lac nutricis emendetur, quo facilius concoqui possit, deinde Electuarij eius, quod

quod diamuſcum uocãt, aut diapliris, quotidie iufanti ſcrupulum dimidium dato.

Inprimis autem confert, theriaca cum lacte ſumpta.

ASTHMA, RAVCEDO, *ſiue ſtridor animæ.*

SVperius de difficultate ſpirandi, & q̃-modo eadem curanda ſit, diximus. Sed eadem illa interdum ita increſcit, ut infans in ſomno quoq; ægre, & non niſi cum ſonitu ac ſtridore quodam anhelet.

Quod cum accidet, ita medicandum erit. Accipe lini ſemen bene tritum, ac melle deſpumato temperatum, ori infantis ſubinde illine.

Quod ſi color mediocris erit, accipe cuminum tritum, & melle deſpumato, temperatum, eodem modo adhibe.

PROCIDENTIA *ſedis.*

COntra procidentiam ſedis, hoc eſt, cũ os inteſtini inter connectendum ſe emouet, accipe pſidiæ, myrti, caliculorũ glãdis, foliorũ rubentis aridæ roſę, cornus ceruini

combusti aluminis, vngulæ caprinæ, balaustiæ, hoc est floris granati, & gallæ, singulorum pondus par, eaq; omnia cum aq̃ decoque tam diu, donec aqua uires decoctorum attrahat, & in eadem aqua tepida infantem laua.

TENASMVS.

QValis morbus Tenasmus sit supra diximus, is igitur infantibus q̊q; interdum accidit, & plerunq; ex frigiditate, contra quem his remedijs utere. Accipe Nasturtij hortẽsis, et cumini seminis, singulorum põdus æquale, idq; tritum et temperatum butiro ueteri, cum aqua frigida bibendũ prębe. Aliter, accipe Terebinthinam, eaq; carbonibus imposita, fumum qui inde oritur, sede infantis excipe, cæteris circum circa obturatis.

Item accipe colophoniam picem, eaq; carbonibus imposita, suffitu anum infantis ut supra, confoue.

TINEAE ALVI.

INnascuntur & tineæ aluo siue intestino infantis recto, magnitudine uidelicet earum quæ ueteribus casu innasci solent.

Inna

Innascuntur item & aliæ in uentre, magnitudine lumbricorum. Contra has igitur hæc remedia prosunt. Accipe graminis aquam, siue ut alij uolunt, aquam proserpinatæ, eamq; cum lacte potandam infanti prebe. Aut sic, accipe corallij candicātis, rasuræ eboris, cornus ceruini combusti & Iryi, singulorum scrupulos singulos, saccari candidi vncias duas & semi, aquæ graminis, seu ut alij centinodiæ, quantum ad temperanda illa sufficit, & ex ijs omnibus subactis suppositoria cōfice, et infanti quottidie pondere drachmarum duarum adhibe. Aliter, secundum Rasim, Accipe Cumini triti, & felle bubulo temperati, quantum satis uidebitur, & inde emplastrum factum, umbilico infantis impone.

Item oleum oliuorum sumptum, contra omnis generis tineas prodest, easq; necat.

Item contra tineas minores ani, accipe coti lanam teneriorem, & ex eadem suppositoria confice, quæ oleo absynthij, aut rutæ, aut nucleorum persicorum, aut etiam amygdalæ amaræ, intincta, sedi infantis insere. Prodest item infantem lauari aqua,

cum qua folia persici, & absynthium cocta fuerint. Vngentum ad eundem usum. Accipe absynthij, lupini, singulorum binas drachmas, Sileris montani, cumini, nigellæ, centaureæ, centonici, cornus ceruini cōbusti, singulorum drachmas. 4. eaq́ʒ omnia trita, & oleo Absynthij, aut Amygdalæ amaræ, pondere duarum vnciarum additis ceræ drachmis. 4. temperata, in ungētum redige, ipsoq́ʒ apud focum, aut aliàs in loco calido, infantis uentrem & corpus perunge.

Aliud eòdem. Accipe nigellæ drachmas duas, absinthij, masticHes, singulorum drachmam. 1. aloës, corallij rubri, singulorum drachmas. 2. coriandri præparati, drachmas. 6. eaq́ʒ omnia bene trita, & cum farinę siliginis, vncijs tribus, lupinorum tritorum drachmis sex, & croci drachma vna, additis succo rutæ, pondere vnciarū 2. aut si hic desit, oleo rutæ, ponderis eiusdem, & succi absyntij, vncijs quatuor, aut si succus desit, oleo absynthij, pondere pari, temperata, in emplastri modum redige, idq́ʒ vmbilico infantis, spatio palmæ impone.

Aliter

Aliter, præcipue contra maiores tineas, quos lumbricos hodie appellant, hoc mõ. Accipe ſucci abſynthij, & fellis bubuli vncias binas, Colocynthidos, drachm. s. ijsq́ tritis & ſubactis, emplaſtrum addito farinæ tritici modico, confice, idq́ vmbilico infantis impone.

Balneum quoq́ contra tineas, hoc modo apparabis. abſynthium & gallam, quantum pro modo ſatis erit, cum aqua decoque, ea q́ aqua infantem usq́ ad vmbilicũ inſidentem, calida laua.

C INTERTRIGO.

COntra intertriginem, hoc eſt, cum membra et cutis infantis, acrimonia lotij interteruntur, accipe myrtum tritum, eumq́ affectæ parti aſperge.

Aut accipe Iryon, roſæ rubentis, Cyperi aut Tragachanti, quantum ꝓ modo morbi ſufficiet, eaq́ uel ſingula, vel omnia ſimul contrita, affectæ parti inſperge. Item accipe olei roſarum vnciam vnam, thuris cãdidi drachmam vnam, his colliquatis, adde camphoræ, prius aq̃ roſarũ maceratæ

& liquefactæ, grana octo, unguentoq; inde facto, loca infantis uiciata, inunge.

Eodem prosunt, vnguentum, quod uocant album, siue cerussæ, & vnguentum rubeum.

EPILEPSIA SEV *morbus Comitialis.*

COmitiali quoq; morbo infestantur infantes, & hoc duobus modis. Aut enim simul cum partu agnascitur morbus, & ex frigiditate, & malis humoribus cerebri, caussam trahit. Aut post partum ex accidentibus caussis accidit, in quo casu idem si ante uigesimum quintum annum masculum, puellã uero circa temporis illud, quo mẽses primum mouentur, non deserat, neq; etiam intra id spacium ætatis, siue naturæ potestate, siue medicamentis auerti, & curari possit, periculum est, ut per omnẽ ætatem uitæ, seu masculus seu puella illa fuerit, eo non liberetur.

Proinde si vnà cum morbo infans natus fuerit, curandum est, ut eo cibo sustentetur & alatur, qui & ætati ei conueniat, & suo tempore prebeatur, deinde qui calidus

& sic=

et ſiccus natura ſit, cuiusmõi et ipſa nutrix uti debet. Rurſum ſi nõ natura, ſed ex acci dẽte aliq̃ morbus idem prouenerit, danda opera eſt, ut lac nutricis bonum, atq; natu ræ quàm maxime conueniens ſit. Atq; e= am ob rem, ſi neceſſitas poſtulare uidebi= tur, nutricis caput medicamentis idoneis & debitis purgari quoq; non inutile ac præ ter rem erit, Eademq; uitare debet, omnia quæ infrigidant, & infanti lac prebere, nõ ultra quàm facile concoqui poteſt. Præte= rea in nares infantis ſubinde inſtillanda e= runt, oleum caſtorei, oleum coſti, aut oleũ Euforbij, adhibendaq; ijsdem odoris cauſ= ſa, Ruta, & Aſa fœtida. Collo autem adne ctenda ſemina & radices pæoniæ, luna de= creſcente decerptæ & effoſſæ, Et theria= ca quoq;, ſi neceſſitas amplius poſcat, potu danda eſt.

Item prodeſt infanti dare coagulum le= poris cũ aqua mulſa, quo tamen ſumpto eo die abſtinendum eidem à lacte & ſugen= do erit.

Item collo infantis ſuſpende uiſcũ quer cinum, qui menſe martio & decreſcente lu

nà decerptus ſit. Nec nō alia plura quoq; eodem conferunt, ſed nos breuitatis grati= a, quæ potiſſimum uidebantur, ea tantum adſcripſimus.

TABES SEV MA-
ties immodica.

AT quoties infans ita decreſcit, ut oſſa cutem trahant, ex qua re etiam in languo= rem & ægritudinem incidit, lauacro uten dum eſt, ex aqua, cum qua caput & pedes arietis cocta, eò usq; fuerint, donec caro ab oſſibus ultrò ac ſponte abſcedat, ſeſeq; reſol uat. Et ex hoc lauacro, quoties infans exit, (ſæpius em̄ eo lauari debet) abſtergendus eſt primum accurate, deinde ungēdus hoc quod ſequitur ungento: Accipe butyri non cocti, ſiue recentis, olei uiolarum, aut roſæ, ſingulorum drachmas binas, axungi æ drachmas ſex, Ceræ candidæ drachmas quatuor, eaq; omnia ſimul colliquata, in un gentum refer, eoq;, ut diximus, à balneo u= tere. Vngentum aliud. Accipe ceram cā didam, axūgiam, ſeuū ouis, butyrū recens, hæc omnia in uaſe carbonib. impoſito colli quata, decolata, & in unguēti ſpeciem re= dacta, ut ſuprà.

Laſſi=

Lassitudo membrorum.

INterdum fit, ut infantis membra Paralitico more langueant, suumq; offitium destituant, ita ut neq; manus & brachia attolli, neq; pedes incedere ualeant. Proinde si hoc accidat eo tempore cum adhuc mamma infanti datur, confortanda atq; firmanda nutrix est, ijs medicinis, quæ calefaciũt, atq; siccant. Eademq; cibo uti debet ut plurimum assato aut fricto, à lacte uero & piscib. item carne crassa & indurata sale, prorsum abstinere.

Præterea nec uino uti debet diluto ac mixto, infantemq; priusquàm lactetur, lauare, & deinde oleo Castorei, aut costi perungere. Cui etiam quotidie ex hoc Electuario, quod sequitur, aliquantum sorbendum dari, non inutile erit.

Accipe Mentastri, Cinnamomi, Cumini, foliorum Rosæ aridæ, Masticches, Fœni græci, Valerianæ, Præterea Amei Doronici, ut uocant, Zedoarię, gariophyli, Sandali, Xiloaloës, singulas drachmas,

musci

musci autem drachmæ dimidium, his omnibus simul tritis & melle despumato subactis, electuarium confice, & ex eo quottidie infanti laboranti quadrantem drachmæ sorbendum dato. Quòd si infans omnibus membris deficiat, accipe ceræ vnciam, et drachmam unam Euforbij, eaq; subacta, & temperata cum oleo oliui, emplastri modo, spinæ infantis impone.

TREMOR ARTVVM.

TRemor artuum si infanti accidat, periculũ ne contrahatur membris, et Epilepsia corripiatur, proinde ueniẽti malo ita succurrendum est. Accipe oleum rosarũ, & oleum Nardi, ijsq; simul mixtis ac calide temperatis, spinam infantis & item cætera membra quæ tremunt, perunge.

Quamuis idem etiam alio oleo, quod calefaciat, ut est laurinum, fieri potest.

Quòd si hac medicina nihil proficies, medicos ulterius consule.

CALCVLVS.

PRæterea si infans calculo, aut alia quapiam urinæ, ac eius meatuum obstructionẽ laborat, id quod ex his signis deprehenditur

ditur, si stranguria uexatur, si sæpe urinã ciet, modice tamen, et non nisi cum difficul tate ac dolore emittit, si ipsa urina diluta et clara, & in masculo membrum laboran= ti assiduo arrigitur, tunc in hunc modum subueniri debet. Principio in aqua, cum qua malua, Ibiscus, semen lini, paritaria co cta erunt, infantem lauato, deinde sorben= dum aliquid dato, quod urinam ciet, pro= mouet, postremo, quando cubitum repo= netur, eundem oleo circum genitalia inun gito, & aquam morobaccorum, cum lacte potandum dato. Aut aliter, accipe sangui= nem hirci, & scorpionis cremati puluerẽ, eaq; unà cum oleo scorpionum; aut oleo li lij candidi, subacta & temperata, empla= stri modo, infantis corpori, supra genitalia impone.

OCVLI STRABI.

POstremo strabos oculos quoq; sic pro curabis, ne ea consuetudo in naturam tran seat. Principio cunas, in qbus infans iacet, ita colloca, ut infans lucem rectã aspici= at, neq; sursum, neq; in latus acie deflecte= re possit, Quòd si in obliquum acie rapi, &

limis

limis tueri iam cœperit, tum cunas rursum ita pone, ut ex diuerso latere lucem habeat cogaturq; ab eo latere, in quod acie deflex erat, in alterũ ac diuersum, dum lucem petit reflectere. Noctu autem, lucernam quoque in eandem partem pone, ut eius lumine, ab eo latere, in quod acie deflexerat, in diuersum eodem modo reuocetur.

Præterea in eandem partem, à qua uisus infantis in diuersum rapitur, aulæa uariegata, seu pannos illustrium colorum, pręcipue Lutei & prasini suspende, ut eorum quoq; obiectu, uisus reuocetur. Nam dum crebro respiciet, ad ea quæ uisum alliciunt, aciẽ ab ea parte cui iam asuescebat, in diuersam paulatim retorquebit. Atq; hæc eo usq; facere conueniet, donec rectã aciem recepisse uideatur. Nam si longius idem feceris, neq; modum certum obseruabis, periculum est, ne quod ab uno latere deriuabit, in alterum, studio uitãdi nimio, transferas.

Atq; hæc pro modo huius tum argumenti, tum etiam libri, tradidisse sufficiat. Quę si studiosis ac bonis, ut quicq; erunt, grata ac

lectu

lectu digna uidebuntur, futurum cōfido, ut neq; illos lectōis ſuæ, neq; me laboris ac operæ unq; pœniteat. Neq; .n. tam impe ritum aut inhumanum quenq; fore arbi= tror, qui, ſi quid durius aut minus ſcite hic à me dictum eſt, nō rei potius difficultati, & argumento à crebro ſcribentium uſu remoto, ꝙ mihi aut negligentiæ meæ tri= buendum eſſe iudicet.

Finis.

Sub initio operis, ubicunq; reperiun tur partuum figuræ depictæ, ad ſubſequē tem textum ſingulæ ſunt referendæ, quod te commonitum, Lector, uolebam. Vale. Francofurti. xix. Octobris. 1532.

